

Årgang 23 nr. 2 2012

SLEKT OG DATA

Medlemsblad for DIS-Norge

Hundre års reindrift arkivert i Tromsø

Samer og kvener gjemt i skolearkiv i Bodø

Landsmøte med store organisasjonsendringer

Medlemsblad for DIS-Norge.
Utkommer med 4 nummer
pr år

Abonnement for bibliotek og
liknende institusjoner kan
tegnes for kr 400,- pr år

Annonser kan tegnes ved
henvendelse til Lars-Kristian
Berg; telefon 930 03 338; e-
post lakris@addmedia.no

DIS-Norge
Post/besøksadresse:
Øvre Slottsgate 2B
0157 Oslo
Telefon: 22 42 24 00

Redaktør:
Aina Johnsen Rønning,
slekt-og-data@disnorge.no

Neste nummer sendes ut i
midten av oktober 2012. Siste
frist for levering av stoff er 10.
september 2012

Opplag: 9 500
Produksjon og trykk: 07
Design: Grongstad Grafiske

ISSN 0803-0510
www.disnorge.no

Leder

Etter landsmøtet

Da er nok alle kommet hjem igjen etter landsmøtehelgen i Trondheim. Jeg har i tillegg fått med meg ennå et landsmøte – Norges Kulturvernforbund i Bergen – før dette skrives.

Landsmøter er milepæler i en organisasjons liv. Først er alt fokus rettet mot rapportering og dokumentasjon. Både årsmelding, regnskap og andre papirer skal ferdigstilles og gjøres tilgjengelig for de medlemmene som er interessert i organisasjonens eget liv.

Så er det fokus på selve møtet, registrering av deltakere, rom til både folk og prat og ikke minst menyer som skal bestemmes og underholdning som skal på plass.

Til sammen er det mye som skal fungere perfekt i noen få timer før alt er over og landsmøtet er historie.

Gjennom noen år nå har vi jobbet med å kombinere landsmøtesaker med aktiviteter som slektsforskere setter pris på. Dette betyr at selve landsmøtet egentlig har fått større plass slik at alle kan delta i diskusjoner og beslutninger som skal gjøre organisasjonen vår bedre. Denne gangen var det lagt inn besøk ved statsarkivet i Trondheim, med omvisning og informasjon. Det ble også tid til et foredrag om sovjetiske krigsfanger i Norge under annen verdenskrig. Foredraget ga mange av oss en påminnelse om det som skjedde den gang, men som ikke har vært veldig godt kjent.

Landsmøter er som sagt milepæler, men de er også møtesteder, gamle dagers vannposter. Der møtes gamle kjente og det gjøres nye bekjentskap. Det er et sosialt møtepunkt i DIS. Vi er ganske digitale, men vi trenger

Foto: Aina Johnsen Rønning

også disse fysiske møtene for å bygge en god organisasjon. Mange sier at samarbeid med bruk av epost og annen digital kommunikasjon først fungerer når man har hatt anledning til å treffes.

Landsmøter skal gi påfyll, det skal være noe å ta med hjem i bagasjen. Vi satser mye på disse store fellesaktivitetene og det er det deltakerne får med seg hjem som egentlig er resultatet. Landsmøter skal gi liv og energi til å ta fatt på nye oppgaver lokalt. Denne gang er det innsatsen i distriktslaga som blir spennende. Endelig landet vi den lange diskusjonen om hva det regionale organisasjonsleddet vårt skal hete. Jeg oppfatter at vi har funnet en god løsning – det er slett ikke noe kompromiss. Det er et begrep som har vokst fram og som har sin forankring både regionalt og sentralt.

DIS-sangen ble sunget, stemmer ble telt, innlegg ble holdt og dirigentene ledet oss fra sak til sak. Det som er spennende er at langt flere enn de som satt i salen fulgte med via lydoverføringen fra landsmøteforhandlingene. Disse er også tilgjengelig på hjemmesiden vår for dem som ikke hadde anledning akkurat da møtet fant sted. Det ryktes at neste gang vil det også bli lagt til rette for videooverføring.

Til slutt en takk til alle involverte, de som forberedte, de som gjennomførte og de som ryddet opp etter avsluttet møte. Takk også til alle aktive landsmøteaktører i salen og ved skjermene.

Torill Johnsen
leder

Redaktørens leder

Et gammelt ordtak sier at navnet skjemmer ingen, men i DIS-Norge har navnevalg lenge vært en hodepine. For, hva betyr egentlig DIS? Og vet folk at det finnes en søsterorganisasjon der ute som heter Föreningen DIS? Landsmøtet vedtok i mai en navneendring som innebærer at vi nå skal hete «DIS-Norge, Slekt og Data». Neppe enklere å huske, men for bladet vil gjenkjennelseeffekten bli viktig. Man vil heller ikke trenge å forklare at DIS er en slektsforskerorganisasjon når den blir omtalt med fullt navn i mediene. På folkemunne vil man vel fremdeles være DIS? Lagene er omdøpt til DISTriktslag, noe som gjør seg bra på trykk og er lett å si.

DIS-Norge har lenge hatt voksesmerter, og man prøver å ta grep for å få en mer effektiv organisasjon som er tilpasset det store medlemstallet. En endring som ble gjort av Landsmøtet var å endre organisasjonsform fra forening til organisasjon. Argumentet for å skifte begrep i vedtektene, var at forening gir assosiasjoner om mindre «organisasjoner» med en enkel struktur. Vi er absolutt ikke en liten forening lengre – vi passerer snart 10.000 medlemmer! Skal vi møte medlemmenes forventninger holder det imidlertid

ikke med navneendringer. Vi trenger penger for å kunne bli mer profesjonelle, et sekretariat med under tre stillinger klarer ikke å tilfredsstille alle uansett hvor fort man løper. Pengene kommer imidlertid ikke rekende på en fjøl. Det er mange om beinet, og man må sette av tid og ressurser for å skrive gode søknader. Slekt og Data skal i neste nummer vise hvor og hvordan også lokallagene kan skrive gode søknader.

Til slutt er det bare å gratulere Torill Johnsen med gjenvalg som leder. Hun er en tydelig og engasjert leder som vi vil dra nytte av i enda en periode.

Aina Johnsen Rønning
redaktør

Foto: Borge Rønning

Innhold

Landsmøte i Trondheim	4
Når kirkeboka har gått tapt	10
Bortskjemte på kilder i Troms	15
Hundre års reindrift arkivert i Tromsø	20
Fantasierøtter i bokform	22
Minnefinner	34

Forsiden

Hundre års reindrift ligger arkivert i Tromsø. Her finnes unik informasjon om reindriftsamene, en folkegruppe slektsforskere normalt sliter med å finne informasjon om. Arkiv i Nordland har unike samlinger fragruvene i Sulitjelma, der lapper, omreisende og eventyrere tok seg jobb i korte eller lengre perioder. Slekt og Data har vært i Tromsø og Bodø og lett etter spor fra dem det er få spor etter. ISnefjord prøver Ellen-Astri Lundby å finne sine samiske røtter ved hjelp av et filmkamera.

Viktig Landsmøte

AV METTE GUNNARI

DIS-Norges Landsmøte ble avholdt på Rica Hotell Nidelven i Trondheim 27. – 28. april i år

Det 8. Landsmøtet i organisasjonens historie begynte i strålende solskinn, ble noe vått underveis, men avslutningsdagen var nydelig. Det er alltid hyggelig å avholde møtene i andre områder enn Østlandsområdet og Sør-Trøndelag viste seg fra sin beste side. Som landsmøtet i 2010 var møtet digitalt slik at medlemmene kunne følge det hele via lydfiler på nettet.

Årets møte hadde samlet over 70 deltakere og alle lagene var godt representert. Møtet ble åpnet med en hilsen fra leder i DIS-Sør-Trøndelag, Per-Solve Tretli og styreleder i DIS-Norge, Slekt og Data, Torill Johnsen.

Det hele ble startet med konstituering av møtet og registrering av delegater og stemmer.

DIS-Norge, Slekt og Data har også fått et nytt Distriktslag, DIS-Deaf, som ble ønsket velkommen av Landsmøtet. Vi er stolte over dette tilskuddet til stammen og ønsker naturligvis å favne om alle, også de med spesielle behov i vår organisasjon.

Landsmøtet vedtok en hel del vedtektsendringer og de nye vedtektene kan leses på www.disnorge.no. Tre nye vedtak har betydning for organisasjonens medlemmer.

- DIS-Norge har fått nytt offisielt navn.

DIS-Norge, Slekt og Data.

- Nivå to har endret navn fra lag til Distriktslag
- DIS-Norge, Slekt og Data er en organisasjon, ikke lenger en forening.

I DIS-Norge, Slekt og Data, deles det ut hederspris, DIS-bjørn, og hedersbevisning, Tinnfat, på Landsmøtet.

DIS-bjørnen kan kun tildeles medlemmer av eller ansatte i DIS-Norge, Slekt og Data eller samarbeidende foreninger/institusjoner. Å kvalifisere til Hedersprisen krever en ekstraordinær innsats.

Det ble delt ut to priser i år:

Kirsti Arctander, DIS-Salten, fikk bjørnen for en fremragende innsats i Gravminneprosjektet.

Bernt Bull, DIS-Oslo/Akershus, fikk bjørnen for sitt engasjement og sin arbeidsinnsats i styre- og organisasjonsutviklingsarbeidet.

DIS-Norges Hedersbevis henger enda høyere enn DIS-bjørnen. Det kan tildeles personer som ikke bare har bidratt med ekstraordinær innsats, men som gjennom sitt virke gjennom flere år også har brakt DIS-Norge, Slekt og Data og slektsforskningen i Norge et steg videre.

John Ludvigsen, DIS-Vestfold, ble tildelt dette beviset for ekstraordinær

innsats på utallige prosjekter og arbeidsområder.

Lørdag var vi invitert til DORA-senteret på Statsarkivet i Trondheim. Søndag foreleste Marianne Neerland Solheim fra Falstadsenteret om sovjetiske krigsfanger.

Landsmøtet ble avsluttet med valg og det nye styret består av følgende:

- Styreleder, Torill Johnsen, DIS-Oslo/Akershus
- Styremedlem, Nina Hanssen, DIS-Oslo/Akershus
- Styremedlem, Dag Guribus, DIS-Finnmark
- Styremedlem, Jarle Hannisdal, DIS-Hordaland
- Styremedlem, Jonny Lyngstad, DIS-Møre og Romsdal
- Styremedlem, Heidi Sitara Fjeldvig, DIS-Oslo/Akershus
- Styremedlem, Morten Thorvaldsen, DIS-Vestfold
- Varamedlem, Tone Britt Mathisen, DIS-Sogn og Fjordane
- Varamedlem, Sigbjørn Elvebakken, DIS-Oslo/Akershus
- Varamedlem, Tore Stustad, DIS-Buskerud

Kommentar fra en skårunge

- Jeg er ganske fersk som slektsforsker, ny i styret i DIS-Troms og ble valgt til å delta på Landsmøtet for første gang. Reisekameraten min, Ragnar Samuelsen, er en veteran både i DIS-Troms og i Landsmøtesammenheng. Og det kjentes trygt, for en skårunge. Rammen rundt Landsmøtet kunne neppe vært bedre enn Rica Nidelven hotell: fine rom, god mat og nydelig beliggenhet. Det jeg sitter igjen med av inntrykk nå etterpå, er kanskje først og fremst møtene med mange interessante mennesker. Derneft kommer opplevelsen av å være del av et stort fellesskap som DIS-Norge. Det var også interessant å oppleve temperaturen da forslaget til vedtektsendringer skulle behandles. Det viser bare at mange har hjertet i organisasjonen når det kommer til sterke meningsutvekslinger i forbindelse med noe så vesentlig som vedtekter. Jeg likte opplegget med veksling mellom landsmøtesaker og faglige foredrag. Alt i alt, er jeg veldig glad for å ha fått muligheten til å være med. Det bidro til å rette blikket ut over eget lag og ga inspirasjon til videre arbeid i organisasjonen. Jeg håper jeg får flere anledninger til å delta på Landsmøter, sier Bente Nordhagen.

Digitalt LM

Fikk du ikke med deg hva som skjedde på Landsmøtet? Er det noen saker du er spesielt interessert i? Det er ikke for sent å klikke seg inn på nettet og få diskusjonen der:

- Møtene ble streamet og ligger på <http://www.disnorge.no/cms/digitalt-landsm-te-2012>
- Det ble oppdatert på: <http://twitter.com/#!/disnorge>
- Det ble også oppdatert på Facebook: <http://www.facebook.com/disnorge>

Simen Øvrebø var en av de bak Digitalt Landsmøte 2012. Opptakene ble mikset og publisert på i MP3-format.

Overraskende heder

- Jeg må si at jeg ble grundig lurt, men at det var veldig hyggelig å få tildelt en hederspris. Det var det siste jeg hadde ventet. Og jeg som bare trodde det nye styret ville ha meg med som guide. Det ble unektelig litt rart å stå der under middagen mens Torill leste opp en rekke punkter på hvorfor jeg skulle ha en sånn pris. Ja jeg ble nok litt satt ut, sier John Ludvigsen som fikk utdelt DIS-Norges Hedersbevis under Landsmøtet.

Spennende skattejakt i Dora

NINA HANSSEN (TEKST OG FOTO)

I forbindelse med DIS-Norge, slekt og data sitt landsmøte i Trondheim, ble det organisert en utflukt til det spennende arkivsenteret i Kulturbunker Dora nede ved havna. Her fant vi både pavebrev og beskytte lensmannsprotokoller og andre skjulte skatter.

Interessen var så stor, at landsmøtedelegatene ble inndelt i flere grupper som fikk egne guider for vandreturen gjennom det gigantiske bygget. Her finnes det tre arkivinstitusjoner, ett bibliotek og ett museum i samarbeid med Statsarkivet i Trondheim, Trondheim byarkiv, Interkommunalt arkiv Trøndelag lks, Universitetsbiblioteket i Trondheim og Forsvarsmuseets magasin Dora.

De som står bak Dora har et særlig ansvar om å bevare statlige, kommunale og private arkiver fra Midt- og Nord-Norge, og å gjøre disse tilgjengelige for allmennheten. Derfor var guidene svært glade for å kunne ta imot noen av landets flinkeste slektsforskere. Dora var et paradys for oss som elsker gamle bøker, protokoller, brev, fotografier, kart og tegninger fra en svunnen tid og de engasjerte guidene fortalte levende om hva som fantes på de moderne arkivhyllene og viste oss noen av skattene.

Statsarkivet

Statsarkivet i Trondheim holder nå til i DORA-bunkeren på Nyhavna i Trondheim. Magasinene har blitt plassert inni DORA, mens det på utsida er bygd et kontorbygg med lesesaler.

De nye lokalene har gjort at alle arkivene er etablert under et tak. Det har gitt bedre åpningstider. Her er det gratis internett, og du kan ta med egen pc. Statsarkivet i Trondheim er

det største statsarkivet i Norge. De har 25 000 hyllemeter og det luktet spennende historie i magasinet som ligger inni selve DORA-bunkeren.

Pavebrev fra 1268

Det eldste dokumentet vi fant var fra 1268. Det er et pavebrev til Domkapitelet som stadfester et gavebrev. Det meste av det andre materialet er fra 1700-1975. Her er det også rundt 500 privatarkiver og det største er Røros kobberverk og Arbeiderbevegelsens arkiv. På Dora er det tre lesesaler som historisk interesserte og slektforskere har tilgang til. En stille lesesal, en lesesal der man kan snakke lavmælt sammen og en sal for mikrofilm. I tillegg har arkivsenteret 5 forskerceller.

Paradis

Det er ikke lett å gå videre når vi finner skatter som guiden viser oss. For en som har jobbet mesteparten av livet i media er det særlig artig å få ta på Adresseavisens første utgave fra 1767. Men også den fargerike sangtekstrullen fra 1300-tallet gjør inntrykk. Her kan enhver slektforsker finne noe interessant. Men kanskje finner man også noe som ikke er så morsomt.

Vet man at slektninger har vært innlagt på sykehus, kan man også her finne sykehusprotoller fra en svunnen tid. Det er utrolig å bla i en et dokument om innlagte pasienter og ansatte på sinnsykeasylet fra 1879-1883.

Og det er mye krigshistorie i lokalene. Vi finner store svenske torpedoer fra tiden da tyskerne lagret torpedoer

og ubåter her. Fysiske krigsskader finnes også i kjelleren på Dora. Blant annet finner vi en beskytt protokoll fra Molde politikammer fra 1941. Det er fysisk et hull i protokollen og vi kan bare fantasere hva som skjedde under krigen. Guiden tar oss med på en fascinerende reise som selv folk som er oppvokst i Trøndelag ikke har hørt om. Her finnes det godt bevarte hemmeligheter og det er som å komme i paradis for oss som elsker å dypdykke i historien. Spennende er det også å lese Amtmannens brevveksling helt fra begynnelsen av 1600. Besøket på Dora frister til gjentakelse.

Fokus på sovjetiske krigsfanger

NINA HANSSEN (TEKST OG FOTO)

Kun lyden av fingre som taster på tastaturet høres svakt i bakgrunnen da historiker Marianne Neerland Soleim forteller historien om sovjetiske krigsfanger i Norge 1941-45, på landsmøtet i DIS-Norge, slekt og data.

Bakgrunnen for foredraget var en ny utstilling på Falstadsenteret som presenterer livet til sovjetiske krigsfanger i Norge under andre verdenskrig. Neerland Soleim og Falstadsenteret har arbeidet mye med temaet de siste årene og kunne gi delegatene en god oversikt over tilgjengelig skriftlig dokumentasjon, muntlige beretninger, foto og film. Selv hadde Neerland Soleim tatt sin doktorgrad og skrevet bok om temaet, så det var derfor naturlig at hun fikk en sentral rolle i forbindelse med utstillingen initiert av norske myndigheter. Hun viste sterke bilder og sa at det også finnes filmer som viser hvordan fangene jobbet og levde. Selv om salen var full av slektforskere var dette ganske sjokkerende opplysninger for mange.

100.000 fanger

Ifølge historikeren ble hele 100.000 sovjetiske fanger sendt til Norge, både militære og sivile fanger. De fleste var militære og kom via Finland til Norge. Under evakueringen av Finnmark i 1944 ble de flyttet sørover og sendt til leire ulike steder i Norge. Det ble senere funnet flere graver.

Falstadleiren var en særlig brutal leir. Totalt blir 220 fanger skutt i Falstadskogen, rundt 100 sovjetiske fanger. Soleim fortalte også hvordan fangene ble brukt til å utføre store byggeprosjekter og infrastruktur i Norge.

Jernbane til Kirkenes

Blant annet hadde Hitler et ønske om å bygge jernbane helt til Kirkenes og ønsket å bruke 144.000 fanger til dette, men det gikk ikke. Men E6 og flyplasser ble bygd blant annet av sovjetiske krigsfanger. I ettertid har norske myndigheter ifølge historikeren vært livredd for å få erstatningskrav fra sovjetiske myndigheter for all infrastruktur som ble bygd under krigen, men det kom aldri! Historikeren kunne fortelle at utstillingen også gir utallige historier om nordmenn som

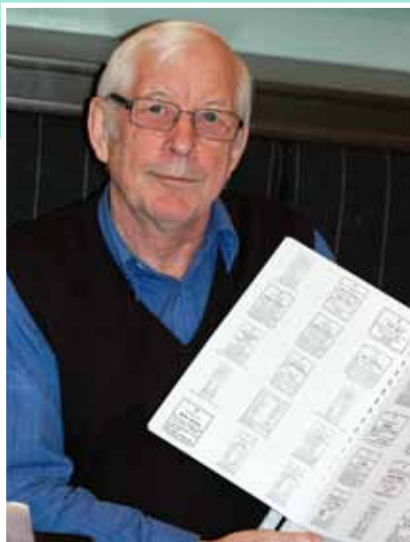
prøvde å hjelpe soldatene, kvinner og barn. Men enkelte av disse «gode hjelperne» ble straffet og sendt til Tyskland. Nå håper historikeren at utstillingen på Falstadsenteret vil skape litt mer interesse for denne delen av krigshistorien.

Tabubelagt historie

– Dette er egentlig et litt tabubelagt område og også lite kjent i russisk historie. Etter krigen skulle 84.000 sovjetiske fanger sendes hjem i 1945. Men for myndighetene i Sovjet var ikke dette lett. Halvparten av de sivile ble sendt hjem men mange av fangene møtte en brutal virkelighet da de ble sendt hjem. Fortsatt er det barn og barnebarn av de sovjetiske fangene som leter etter gravene til sine kjære. Mange omkom i Norge. I 1951–53 ble det anlagt en egen sovjetisk krigskirkegård med ca. 8 000 falne på Tjøtta internasjonale krigskirkegård. Men det finnes i tillegg 6 egne kirkegårder med sovjetiske fanger, bl.a. på Jørstadmoen (954 falne), Oslo, Vestre Gravlund (349 falne) og Vinjeøra i Sør-Trøndelag (165 falne).

Har samlet dødsannonser for Glåmdalen

TEKST OG FOTO: AINA JOHNSEN RØNNING

Ragnar Olsen har brukt flere årsverk på å samle alle annonser som har stått i avisa Glåmdalen. – Det ble for snevert å bare forske på egen slekt, og så er jeg så sta at da jeg begynte med dette ville jeg fullføre det, sier Olsen.

Ragnar Olsen sitter med 34 permer med dødsannonser fra avisa Glåmdalen fra 1943 og opp til i dag. Nå leter han etter sponsorer slik at han kan få trykket dem opp.

Olsen har brukt flere årsverk på jobben. Hver annonseside tas ut fra mikrofilmer, justeres, fotoshoppes, navngis og systematiseres. Tidligere kopierte han annonsesidene på papir på Nasjonalbiblioteket.

– Nå må jeg gjøre jobben om igjen fordi en del av papirkopiene ofte ble av dårlig kvalitet. Nå sitter jeg på Nasjonalbiblioteket og legger inn de dårlige annonsesidene på en minnepenn, og jobber videre med dem hjemme, sier Olsen som har digitalisert alt opp til 2011.

De innbundne permene er laget i to eksemplarer. Ett har han selv, og ett har Odalen Slektshistorielag. De

ca. 70.000 dødsannonsene kunne han imidlertid tenke seg å la flere få dra nytte av.

– Dødsannonser er et av det beste hjelpemiddelet du kan ha som slektsforsker. Her får du dato, navn og slektingenes navn riktig. Selv om folk flyttet senere i livet og døde andre steder ble annonsen likevel satt inn i lokalavisa, siden de hadde slektinger og venner der. Glåmdalen dekket et stort distrikt – fra Nes på Romerike til Elverum. Glåmdalen var også en av avisene som ble utgitt under krigen, men dødsannonser med tekster som var grove mot tyskerne ble ikke trykket før etter frigjøringen, sier Olsen.

Forsket på dødsannonsene

Ragnar Olsen nøyer seg ikke med å tilgjengeliggjøre selve dødsannonsene. Han har også forsket på det som har stått i dødsannonsene i avisa Glåmdalen. Analysen viser noen tydelige trender.

– Frem til slutten av 70-tallet var det vanlig å invitere på middag ved hjelp av annonsen. Dette ser jeg ikke fra 1985 og utover i det hele tatt. Etter 1970 ble det gradvis mindre og mindre vanlig å skrive noe om bevertning. Fra 70-tallet ble det vanlig å ønske seg gaver istedenfor blomster. Gjerne til kreftsaken, hjerte/lungeorganisasjoner og til kirken man tilhørte. Etter 1980 ba man også gjerne

om penger til alders- og sykehjem. I 1985 ba mer enn halvparten av annonsene folk om å gi gaver i stedet for blomster, og i 2008 ber man om dette i hele 65 % av annonsene. Etter 2005 er det flere som ber om gaver til egne barn eller barnebarns utdanning. Det liker jeg ikke så godt, sier Olsen.

Ikke på nett med det første

Selv om Olsen har annonsene liggende digitalt på egen datamaskin, ønsker han ikke å tilgjengeliggjøre dem på nett med det første.

– Nei, det blir for lettvinnt nå når jeg har jobbet så mye med dem. Dessuten er bokformatet best når man sitter flere sammen og lett kan bla frem og tilbake og fysisk slå opp i annonsene. Men, jeg er jo av den gamle skolen, og kanskje jeg om noen år tar kontakt med DIS for å spørre om det kan lages en portal også for dødsannonser. Først og fremst vil jeg lage innbundne bøker av annonsene, oppslagsverket vil bestå av 17 bind, men det koster penger. Nasjonalbiblioteket skal alene ha fem gratis eksemplarer, sier Olsen som håper på økonomisk støtte til prosjektet. Han har også lagt ut bilder av alle gravminner og kirker fra Nord-Odal i Hedmark på Dis-Norge

Hønefoss kirke brenner, 27.01.2010. Foto T. Bjørnstad, Wikipedia

Når kirkeboka har gått tapt

AV LIV MARIT HAAKENSTAD

Jeg har i flere år holdt på med slektsgransking i Biri. To kirkebøker gikk tapt ved en brann i prestegården i 1890. Dette utgjør til sammen 45 år av den til da 146 år lange kirkebokføring i Biri. Men Biri er ikke enestående i denne sammenheng. På Eidsvoll brant prestegården den 8. januar 1877, og i Kristiansund finner vi kirkebøker med store brannskader. Men flere andre steder er uten kirke- eller klokkerbøker, enten som et resultat av brann eller krig.

Er det da mulig å finne slekta til en person dersom kirkeboka er tapt i minst 3 generasjoner? Jeg vil i denne artikkelen forsøke å gi noen tips om alternative kilder.

Bruk kirkeboka for det den er verd

I en del tilfeller er flere kirkebøker tapt for en lengre periode, slik som på Biri. Men ofte kan man finne

igjen den personen man leter etter i andre kirkebøker fra samme distrikt, eller at man er så heldig at deler av kirkeboka er bevart. Så mangler innførsel for fødsel og dåp, så let etter konfirmasjonen. Mangler også denne, kan man prøve å finne ekteskapet eller dødsfallet. Alle disse vil gi deg en omtrentlig alder, avhengig av hvilken periode du arbeider med. I de nyere kirkebøkene vil også fødselsåret være innført (fra 1877), og ofte også datoen – ved konfirmasjon, ekteskapsinngåelse og dødsfall. Jeg ser at det ofte kan være sprik mellom den fødselsdatoen og -året som er ført inn ved hendelser senere i en persons liv. En tommelfingerregel er at jo nærmere du er en persons fødsel i tid, jo mer sannsynlig er det at alderen er rett.

Dersom vigselen mangler, kan man finne omtrentlig år for inngåelsen av ekteskap ved å lete opp

dåpen til barna, dersom denne delen er bevart. Ordene «ægte» og «uægte» forteller oss om hvorvidt foreldrene var gift eller ikke når barnet var født. Er det i tillegg mulig å støtte seg på folketellinger i tillegg, så vil man kunne snevre inn det tidsrommet de har giftet seg i.

Fragmentarisk kirkebok

Av og til finnes det bare deler av kirkeboka. Ser vi på ekteskapsinnførsler i Biri 1730-54, er det jevnt inngått 14-21 ekteskap hvert år. Men i 1743 er antallet nede i åtte, i 1744 er det syv ekteskap, 1745 og 1746 er tilbake til et normalt antall, mens det for 1747 er kun ett ekteskap, tre i 1748 og åtte i 1749. Årene 1751 og 1754 har igjen svært lave tall.

Forklaringen finner vi i Biri Bygdebok, bind 2 : «Caspar Steenholt av dansk bondeætt, sokneprest i Biri 1733 til sin død i 1755. Om han heter det at han i begynnelsen var en flittig mann, men var i de siste 16 år meget forsømmelig, som dog mest skyldtes svak helse og sykdom.». I tillegg er hans ulykkelige ekteskap nevnt i bygdeboka som en annen mulig årsak for at presten ikke maktet å utføre sine oppgaver. Dette toppet seg da en major kom på besøk i prestegården, og ble boende der over lengre tid. Konas flørt med majoren skal ha fått presten så sint at han slo majoren i hodet med en sølvkanne.

Så enten det dreier seg om en syk og sjalu prest, eller det er andre årsaker, kan kirkeboka ha mangelfull føring. Men sjekk også soknegrenser, da disse kan ha vært endret i perioden.

Folketellinger

Finnes det folketellinger for den perioden du leter i, vil dette være et godt utgangspunkt for å finne navn og alder på en person du leter etter. Dessuten vil du ofte finne vedkommende som medlem av en familie. Fra 1865 vil også fødested være oppgitt, og de aller yngste er i 1900 oppgitt med fødselsdato. Først ved folketellinga 1910 er fødselsdatoen oppgitt på alle landets innbyggere. Den eldste folketellinga,

1801, oppgir hvor mange ganger en person har vært gift. Så er kirkeboka fragmentarisk eller tapt før denne folketellinga ble tatt opp, vil dette være til stor hjelp på jakt etter de andre ektefellene. Aldersoppgivelser i folketellingene kan være unøyaktige, så de må sjekkes mot andre kilder.

Det finnes også kommunale folketellinger. Disse er tatt opp oftere enn de statlige, og har kun en klausul på 60 år.

Sjeleregister

Det finnes sjeleregistre for en del menigheter fra 1700- og 1800-tallet med oversikt over hele eller deler av menigheten. Disse tilsvarer de svenske husförhörslängder. Sjeleregisteret kan du finne i bispearkivet eller i prestearkivet. Der kan du finne alle familiemedlemmene samlet, med opplysninger om alder.

Kommunikantprotokoller

Det var nattverdsplikt i Norge etter Norsk Lov av 1687. Innbyggerne var pålagt å gå til nattverd én gang i året fra 15-årsalderen, men det finnes eksempler på at de gikk oftere. Loven om nattverdsplikt ble opphevet på 1800-tallet, men det finnes eksempler på kommunikantprotokoller helt frem til 1950-årene. Presten førte inn kommunikantene, og selv om flytting ikke alltid ble påført, kan tidspunkt for siste nattverd være en pekepinn for omtrentelig flytteperiode. Dødsfall kan også bestemmes ved hjelp av kommunikantprotokoller, da vedkommende da har forsvunnet fra protokollene. ,

Lysning og borgerlige vielser

Det finnes egne protokoller for lysning og borgerlige vielser, men lysninger og trolovelser er innført i kirkeboka. Alt i 1589 ble det påbudt med lysning for den som skulle gifte seg. I 1799 ble det pålagt offentlig trolovelse før man skulle gifte seg. Dissenterloven kom i 1845, og med den muligheten for og gift seg borgerlig for kristne dissenter. Ikke-kristne kunne

vies borgerlig fra 1863. I 1918 fikk alle rett til å vie seg borgerlig, og det ble ført egne vigselfprotokoller.

Skifter og dødsfallslist

Når en person er død, finnes det flere muligheter for å finne dødsfallet. Finnes det flere folketellinger for perioden, kan man sjekke disse og se om han eller hun er registrert i begge. Forsviner personen i den mellomliggende perioden, kan vedkommende være død eller ha utvandret. Dersom vedkommende er død, og ektefellen lever, står gjerne den andre ektefellen oppført som enke eller enkemann.

Skiftene vil være en mulighet for å finne ut når en person døde. Men dette favner ikke alle. Man kunne sitte i uskiftet bo, eller det ble holdt et privat skifte. De aller rikeste og de aller fattigste vil du som regel ikke finne skifte etter, men det kan finnes etter leilendinger og gårdeiere. Men finner du først et skifte, kan dette gi deg mange opplysninger. Noen holdt også skifte i levende live, men det er oppgitt i skiftet om vedkommende er død eller ikke. Dersom den avdøde ikke hadde barn, kan et helt slektstre avdekkes i skifteprotokollen. For en del distrikter finnes det skifte kort. Dette er avskrifter av person-

opplysninger i skifter med henvisning til originalprotokollene. Du finner disse på www.arkivverket.no/URN:sk_read.

Ikke alle ble gravlagt. Derfor finnes det også dødsfallslist i sorenskriverarkivet, som i tillegg til opplysninger om den avdøde kan ha opplysninger om slektninger. Jeg har også sett disse listene nevnt som dødsfallsmeldinger og anmeldte dødsfall. Det finnes også Overformynderiruller hos sorenskriveren dersom det var umyndige arvinger. Her skal det også finnes opplysninger om de nærmeste slektningene.

En annen mulighet er lennsmannsarkivene fra begynnelsen av 1800-tallet. Lensmannen var underlagt politimesteren, og hadde ansvaret for blant annet å føre dødsfallsmeldinger, skifteregistreringer og foreta auksjonsforretninger. I byene finnes dette i politimesterarkiver, og begynte hundre år før enn lennsmannsarkivene. Disse kan være til god hjelp der andre kilder er fraværende, eller som en utfyllende kilde.

Militærruller

Rullene starter på 1600-tallet, men innholdet vari-

Områder med tapte kirkebøker:

Akershus

- Drøbak
- Eidsvoll
- Skedsmo

Oslo

- Akershus Festnings slaveri

Hedmark

- Elverum
- Nes
- Romedal
- Åsnes

Oppland

- Biri
- Fron
- Sør-Aurdal

Telemark

- Seljord

Aust-Agder

- Fjære
- Grimstad
- Risør
- Vestre Moland

Vest-Agder

- Kristiansand
- Mandal by
- Oddernes
- Søgne

Bergen

- Nykirken

Hordaland

- Sund

Møre og Romsdal

- Aure
- Grytten

- Hen

- Kristiansund
- Kvernes
- Molde
- Stangvik

Sør-Trøndelag

- Bjugn

Nordland

- Bjørnskin
- Buksnes
- Dvergberg
- Gimsøy
- Hol
- Ofoten (Ankenes)
- Vågan

Troms

- Berg og Torsken

erer. Det ble laget lister over menn fra 1700-tallet til 1910. Dette var oversikter over tilgang (fødsel og innflytting) og avgang (død og utflytting), kalt stamruller eller hovedlegdsruller og ungt mannskapsruller.

De kan gi oss opplysninger om fødsel, bosted, yrke, utseende, familieforhold, flyttinger og død. Finner du frem til flere ruller, og kan kombinere disse, kan de gi deg svært nyttig informasjon om en person. Men du må vite hvor og når du skal lete for å kunne gjøre deg nytte av denne kilden. , Temaet er grundigere behandlet hos Alf Kiil (1969:211–229) og Stoa og Sandberg (2007:98–105).

Sjømannsruller

Norge hadde ingen egen flåte før etter 1814, så de norske kildene for sjømenn begynner på denne tiden. Den norske marinen var før 1814, en del av den dansk-norske marinen, og det innrullerte mannskapet finnes i danske militærarkiver før 1814. Det var flere som hadde som oppgave å føre sjøinnrullinger – lokale hjelpere, fogdene og magistratene, sogneprestene og lensmenn. Det finnes hovedruller, ekstraruller og ungdomsruller. Hovedrullene inneholdt oversikter over menn i vernepliktig alder, ekstrarullene var oversikter over de som var eldre eller yngre enn de som skulle utskrives. Du kan også finne de som var tjenestedyktige her. I ungdomsrullene ble gutter innført ved fødselen. Sjømenn ble også inndelt etter hvor erfarne de var til sjøs. , Temaet er grundigere behandlet hos Alf Kiil (1969:211–229) og Stoa og Sandberg (2007:98–105).

Andre kilder

Det kan også finnes andre kilder der en person er registrert med jevne mellomrom som kan være til hjelp. I Bergen finnes det for eksempel Liste over røysteføre for kommuneval i Bergen 1904 og Liste over røysteføre i Bergen for Stortingsval 1906. Jeg hadde ett tilfelle der vedkommende var død i mellom disse to registreringene.

Sekundærkildene som bygdebøker og slektsbøker bruker jeg noe. Disse kan gi en pekepinn på hvor du vil finne det du leter etter, og dessuten kan det være tidsbesparende å bruke dem. Sekundærkilder kan inneholde feil, og bør sjekkes mot primærkildene.

Et konkret eksempel

I en brann på Biri Prestegård 13. september 1890 gikk kirkebøkene fra periodene 1789-1814 og 1854-1877 tapt sammen med en del av embetsarkivet.

Det er viktig å merke seg at Biri og Snertingdal kommuner ble i 1964 slått sammen med Gjøvik kommune. Redalen, som ligger i knutepunktet mellom disse kommunene, tilhørte Ringsaker sogn fram til 1821, da det ble lagt under Biri. Verdslig lå Redalen under Biri. Unntaket er Unset gård i Redalen som både geistlig og verdslig var lagt under Ringsaker sogn.

Peder Gulbrandsen Bollerudeie ble døpt i Biri Kirke 15. mai 1769. Når han giftet seg, vet vi ikke, men ved skifte etter ham 27. november 1830 på Skumsrud i Biri, går det frem at han var gift med Ingeborg Larsdatter. Dette bekreftes ved folketellinga 1801 for Biri. Peder og Ingeborg er da bosatt på Svenneseie, og de er begge i første ekteskap. De har barna Ole Pedersen 6 år og Gulbrand Pedersen 2 år. Dessuten bor det en Lars Larsen der som kan være Ingeborgs far. Dette bekreftes ved hennes dåp 20. april 1766 i Ringsaker Kirke, da foreldrene er Lars Larsen og Marit Clemetsdatter Unseteie. Den eldste sønnen Ole er født ca. 1795. Han er da sannsynligvis konfirmert før 1814, da vi igjen har en kirkebok å forholde oss til. Gulbrand er derimot konfirmert innenfor perioden av kirkebøker. Ved konfirmasjonen i 1814 i Biri Kirke er dåpsdatoen hans oppgitt til 11. april 1799.

Dersom vi følger Ole Pedersen videre, finner jeg ham gift 29. september 1828 i Biri Kirke med Ingeborg Hansdatter Syversveen. Henne finner jeg derimot ikke i folketelling for Biri 1801. Årsakene til dette er enten at hun ikke er født i Biri, eller at hun er født etter 1. februar 1801.

I Biri Kirkebok er fedre til brudeparet først oppgitt fra 1829. Alderen er imidlertid her oppgitt til å være 32 år på Ole Pedersen, og 24 år på Ingeborg Hansdatter. Presten har dessuten skrevet pige, Syversveen — nu tjener på verket (Biri Glassverk). I skifteprotokollen for Toten, Vardal og Biri finner jeg et skifte etter Hans Jensen Syversveen 4. mai 1809. Hans etterlatte er enke Kari Syversdatter og barna Ingeborg 4 år og Oline 2 år. Hvem denne Hans Jen-

sen var, vet jeg ikke, men enka ble født på Bjørnstad på Biristrand. Skiftet etter Syver Hansen Bjørnstad ble holdt 24. mai 1811, og da er Kari Syversdatter alt gift igjen med Clemet Knutsen Syversveen. Ingeborg Hansdatter ble konfirmert i 1818 i Biri Kirke, og hennes dåpsdato er da oppgitt til 28. oktober 1804.

Jeg finner en Ole Pedersen død i Strandstuen i Biri 18. februar 1855. Dødsfallsmeldinger eller anmeldte dødsfall er en innberetning fra lensmannen til sorenskriveren. Et medlem av Vestoppland Slektshistorielag skrev av denne kilden for årene 1855-1876, da kirkeboka er tapt.

Peder Olsen var som sin far Ole Pedersen født på Svenneseie. Han var født 13. januar 1832 og døpt 29. januar samme år i Biri Kirke. Han døde i 1906. Kona hans het Mathea Mathiasdatter Røllefsby, og var født 23. mai 1845. Jeg finner ikke dette paret viet. Ved folketellinga 1865 er han bosatt på Fredrikstuen under Roterud, Biristrand sammen med sin mor og bror. Han er da inderst og dagarbeider. Mathea er tjenestepike på Kalverud, Biristrand, som er en av nabogårdene til hennes hjemsted. Ved folketellinga 1875 er de gift og bosatt på Roterud nedre, Biristrand. De har da barna Maria, født 1870 og Olave, født 1874. Hans mor Ingeborg Hansdatter har egen husholdning sammen med hans bror Hans, men til forskjell fra folketellinga 1865, står det nå oppgitt at de er Peder Olsens mor og bror.

Det finnes for perioden 1866-1872 en rekonstruksjon av tapt kirkebok for Biri (døpte, viede, begravede). Denne er ført i pennen av sogneprest Christoffer Andreas Lassen (1810-1884). Her har jeg ikke funnet Peder og Mathea gift. Konfirmasjonslistene i Biri Kirkebok 1886 oppgir at Maria Pedersdatter er født 11. juni 1871 på Bjørnstadeie, Biristrand, døpt 2. juli 1871. Da innførsel av dåp stopper allerede i 1870, er konfirmerte nærmeste kilde på hennes fødsel og dåp.

Oppsummering

Når det kommer til slektsgransking, handler alt om å ha nok kunnskap om kildene til å kunne kombinere disse på en slik måte at de gir best mulig resultat. Dersom kirkeboka er delvis tapt, eller borte i sin helhet, fører dette til at vi som slektsgranskere må

bruke en rekke andre kilder. Jeg vil anbefale dere å bruke de bøkene som finnes om kilder. Riksarkivet har blant annet en hel serie med skrifter om ulike tema, i tillegg til en del andre bøker om slektsgransking.

Mye av stoffet til denne artikkelen er hentet fra boken Slektsgransking. Steg for steg med praktiske eksempler av Liv Marit Haakenstad (2010). Oslo: Aschehoug.

Kilder:

Haakenstad, Liv Marit (2010). Slektsgransking. Steg for steg med praktiske eksempler. Oslo: Aschehoug.

Kiil, Alf (1969). Arkivkunnskap. Statsarkiva. Utarbeidd etter oppdrag frå Landslaget for bygde- og byhistorie. Oslo: Universitetsforlaget.

Lauvdal, T. (red.) (1953). Biri-Snerthingdal bygdebok. 2 bind. Utgitt av en komité under redaksjon av T. Lauvdal. Gjøvik: Mariendals Boktrykkeri.

Mykland, Liv (2005). Håndbok for brukere av statsarkivene. Riksarkivaren skriftserie 19. Oslo: Universitetsforlaget.

Prestegjeld og sokn i Akershus. <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/Slektsgransking/Hovedkilder/Kirkeboeker/Soknehistorikk/Akershus> (Lokalisert 8. februar 2012).

Prestegjeld og sokn i Møre og Romsdal. <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/Slektsgransking/Hovedkilder/Kirkeboeker/Soknehistorikk/Moere-og-Romsdal> (Lokalisert 8. februar 2012).

Prestegjeld og sokn i Oppland. <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Tema/Slektsgransking/Hovedkilder/Kirkeboeker/Soknehistorikk/Oppland> (Lokalisert 8. februar 2012).

Stoa, Nils Johan og Per-Øivind Sandberg (2001). Våre røtter – Håndbok i slektsgransking. Oslo: Cappelen.

Stoa, Nils Johan og Per-Øivind Sandberg (2007). Våre røtter – Håndbok i slektsgransking. Revidert og utvidet utgave. Oslo: Cappelen.

Tom Arild Kristiansen er kursleder og viser slektsforskere hvordan de lettere skal søke i folketellingene.

Bortskjemte på kilder

DIS-Troms skryter hemningsløst av gode hjelpere for slektsforskere i nord. Her har man kilder resten av landet bare kan drømme om!

Vi møter styremedlemmene Tom Arild Kristiansen og Bente Nordhagen på Perspektivet Museum i Tromsø en kaldt dag i slutten av mars. Det er Tom og Bente som har valgt ut treffpunktet. De vil gjerne vise frem en utstilling som viser den tette kontakten det opp gjennom årene har vært mellom befolkningen i Nord-Vest Russland og Nord-Norge. Bente Nordhagen viser oss rundt i utstillingen, som beskriver kontakten mellom Russland og Tromsø gjennom historien til én spesiell familie i Russland.

- Man snakker mye om utvandring til USA, men her nord har det også vært utvandring til Kolahalvøya - og innvandring fra Russland til Norge. Men det er ikke bare kontakten med Russland som er

spesiell for slektsgranskere i Troms. Kontakten mellom landene på Nordkalotten har vært omfattende gjennom historien. Det kan være vanskelig å finne fram til kvenske og samiske forfedre. Det skyldes mange forhold. Tilgangen på kilder i Sverige og Finland, kan by på utfordringer for slektsgranskere her nord. Det ene er språkbarrierene. Et annet forhold er at kirkebøkene i de andre landene ikke er like lett tilgjengelig som i Norge.

- Et annet problem er at kirkebøkene ofte er unøyaktige og noen ganger direkte feil. På 1800-tallet kom prestene sørfra - og ofte fra Danmark. I møtet med de ulike språkene i nord, kan en tenke seg at de som førte kirkebøkene til tider kunne ha problemer med å oppfatte navn og persondata riktig.

- Jeg er overrasket over den store utbredelsen av pleiebarn jeg finner her i nord, sier Nordhagen.

- Det kan være et kystfenomen. Unge familie-

Folketellingene for 1801, 1865, 1900 og 1910 er landsdekkende. 1875 tellinga er registrert for enkelte kommuner i sin helhet, mens resten er registrert med et 2% utvalg.

Gårdsmatrikkelen fra 1886 er òg landsdekkende.

Kirkebøkene er registrert for noen utvalgte prestegjeld.

Folketellingen for 1885 - Folketellingen for 1891 - Matrikkelen for 1838 er registrert for noen områder:

Nedlastbare data:

Kodet utgave av folketellinga 1865, 1875 og 1900 for statistisk bruk er tilgjengelig som nedlastbare filer.

Internasjonale kodede folketellinger. Den kodede utgaven av folketellingene for Norge samt kodede folketellinger fra andre land kan hentes ned fra The North Atlantic Population Project.

Register over skifteprotokoller for et begrenset område.

Gårdsmatrikkelen fra 1886. Nedlastbar som Excel-filer

Tekster:

Historisk befolkningsregister for Norge.

Dokumentasjon. RHDs nettsider inneholder en omfattende dokumentasjon om kilder og databehandling

Eilert Sundts skrifter.

"Birte-saken" fra Tingbøkene.

Søk i tidsskrifter. Søk i registrene til Historisk tidsskrift, Heimen og HIFO-nytt

Forskning basert på RHDs data
Oversikt over flere forskningsprosjekter basert på RHD's data

fedre ble borte på havet, og mor klarte ikke å sitte med en stor ungflokk, sier Kristiansen.

- Ja, men det er ikke bare det. Barn ble satt bort til for eksempel en barnløs tante eller de er registrert som pleiebarn hos besteforeldre selv om begge foreldrene var i live, innvender Nordhagen.

- Folk satt i fattige kår, og prøvde vel å klare seg som godt de kunne, sier Kristiansen. Boligene var små og barneflokkene ofte store.

Rikholdige kilder

Selv om utfordringene står i kø, så har nordlendingene tilgang på mange kilder. 1875-tellingen er for eksempel komplett i Nordland, Troms og Finnmark. I resten av landet så er bare rundt 15 % av 1875-tellingen registrert og lagt ut på Digitalarkivet (det ligger adskillig mer ute på FamilySearch).

- Registreringssentralen for historiske data ligger under Universitetet i Tromsø, og grunnen til at 1875-tellingen er komplett nordpå er har kanskje sammenheng med at teledamene i Målselv transkriberte kirkebøker av egeninteresse under omstrukturingsperioden, gjetter Kristiansen.

Som innflyttingsgave fikk Tromsø statsarkiv alle kirkebøkene i landet på mikrofilm da de ble etablert, og Universitetet i Tromsø har en stor samling bygdebøker.

Gode hjelpere

DIS-erne skryter fælt over de gode helperne i Troms, først og fremst Tromsø bibliotek og byarkiv, Statsarkivet i Tromsø og Sentralarkivet for historiske data ved Universitetet i Tromsø.

Nordhagen og Kristiansen viser oss rundt i Perspektivet Museum i Tromsø der det er en utstilling som viser den tette kontakten det opp gjennom årene har vært mellom befolkningen i Nord-Vest Russland og Nord-Norge.

Skrivemaskin med både latinske og kyrilliske bokstaver. Brukt i Norges Bank.

- Statsarkivet er en kjemperessurs. DIS-Troms holder møter på Statsarkivet der de informerer om ulike kilder og annen nyttig kunnskap for oss som slektsgranskere. Tromsø bibliotek og byarkiv er også en nyttig samarbeidspart. Vi har et nært samarbeid med dem. Vi får benytte lokaler der til møter og oppbevaring av materiell. Tromsø biblio-

tek og universitetsbiblioteket utfyller hverandre når det gjelder interessante kilder. Dessuten har vi Registreringssentral for historiske data (RHD) som er en nasjonal institusjon ved Universitetet i Tromsø. Hovedformålet er å dataregistrere historiske kilder og gjøre disse tilgjengelig for forskning, skryter Nordhagen.

Kurser nye slektsforskere

Fire ganger i året holder DIS-Troms innføringskurs i slektsforskning på Tromsø bibliotek. Da vi er innom i mars er det en håndfull nye slektsforskere som har tatt turen til biblioteket en lørdags morgen.

- Hit kommer alt fra helt ferske slektsforskere, de som nettopp har funnet på-knappet til datamaskinen, til de mer erfarne slektsforskerne. Det kan være mye forskjellig som kommer opp, sier kursleder Tom Arild Kristiansen.

Kristiansen bruker sidene til Registreringssentralen for historiske data når han demonstrerer for de fremmøtte hvordan man finner slektninger

i folketellingene.

- Jeg synes denne tjenesten presenterer informasjonen på en bedre og mer forståelig måte enn hva digitalarkivet gjør, sier han og formaner de nye slektsforskerne:

- Skriv inn så lite som mulig av navnet. Hvordan navnene er skrevet er såpass forskjellig fra kilde til kilde, at det er smartest å avgrense søket og starte med de to første bokstavene i fornavn og etternavn, sier Kristiansen og finner lett slektningen det er spurt etter i 1875-tellingen.

Man må vite hva man leter etter

I Bodø finnes et spennende arkiv fra en unik epoke i Norges historie. I 1920 var gruvene i Sulitjelma Norges nest største arbeidsplass. Arkivene etter gruvene i Sulis og Ballangen finnes på Arkiv i Nordland. Her kan du finne ut når dine slektninger jobbet der, og hva de gjorde. Dersom du vet at de i en periode var gruveslusker, da...

- Det er mye interessant å finne i våre arkiver, men spesielt som slektsforsker må man må vite hva man leter etter. Skoleprotokollene er aktuelle, dersom man vet hvilken skole folk gikk på. Om man har hatt saker behandlet i kommunen, og de har avlevert arkivet til Arkiv i Nordland, kan man finne det hos oss, sier Nansy Schulzki i Arkiv i Nordland.

Vi besøker arkivet en iskald vinterdag. Arkivet er lokalisert på Universitetet i Nordland, og man kan bestille det man er ute etter, og komme til dekket bord – eller retttere sagt dekket lesesalsplass. Blant studenter og andre kan man lete i kommunearkivene til 32 av de 45 kommunene i Nordland, i tillegg til privatarkiv. Nansy Schulzki har jobbet mye den senere tiden med å arkivere personarkiv fra barnevern og sosialetater i kommunene.

- Disse er personvernklausulert i 60-100 år, alt

ettersom sakens innhold. Tidligere ble arkivmateriale slettet, men nå bevares alt av juridiske hensyn både for klient og arkivskaper. Kommunene er veldig opptatt med at dette skal være i orden. For nyere arkiv må man ha en grunn til å gå inn i arkivene, for eksempel at man selv søker om erstatning. Rettferd for Tapere har mye av æren for at disse arkivene nå blir tatt godt vare på, sier Schulzki.

Har prioritert de kommunale arkivene

Arkiv i Nordland har hatt en større kartlegging av hva de har av arkivmateriale. På grunn av Riksarkivarens frist om at alle kommuner skulle ha arkivforholdene sine på plass innen utgangen av 2012, har mange kommuner overlatt ansvaret til Arkiv i Nordland. Selv om kommunene ofte har arkivert for mye og man har kunnet kutte betydelig i materialet, jobbes det nå med å finne mer depotplass. Samtidig som at man rydder plass for flere fysiske arkiv, gjøres det mye spennende på det digitale området. Arkivet i Nordland samarbeider med de aller største arkivinstitusjonene om nettportalen Arkivportalen.no. Her kan man gå inn og bestille arkivdokument.

- Vi legger ut stadig mer på denne portalen, men

Ketil Jensen leder Arkiv i Nordland. Sammen med arkivar Nansy Schulzki finner han mange godbiter fra gjemte og glemte protokoller.

det tar tid fordi vi må kvalitetssikre alle data som legges ut og kan bare publisere ett og ett arkiv om gangen. Så langt har vi prioritert å legge ut kommunal arkivinformasjon fra vår interkommunale arkivordning (IKAN - Interkommunalt Arkiv i Nordland). Vi har derfor et stort etterslep på andre typer arkiv, opplyser Rolf Bjerke Holte i arkivet.

Foto av din slektning?

En spennende kuriositet i Arkivet Nordland er 14000 bilder tatt av en fotograf fra Ballangen, Charles Ravn, som var aktiv på 20-tallet. Bildene er registrert på navn på de som ble fotografert, og Arkiv i Nordland jobber med å digitalisere og katalogisere dette fotoarkivet.

- Han tok veldig gode bilder. Bilder som ikke er oppstilt, fra folk i ulike aktiviteter, opplyser Schulzki.

En annen spennende konfektbit i arkivet er slektshistoriker Støver sitt arkiv. Han kartla de aller fleste som bodde i Bodø på 1800-tallet. Dette arkivet er allerede digitalisert. Noe mer prosaisk men absolutt ikke mindre interessant for slektsforskere er kommunenes møtebøker. Flere arkivinstitusjoner arbeider med å digitalisere formannskapsprotokollene. Her er det mange opplysninger å finne for slektsforskere. Arkiv i Nordland planlegger å digitalisere de eldste møtebøkene sine, fra 1837, og jobbe seg sakte men sikkert oppover i tidslinjen.

Samer og kvener

Slektsforskere som har samer og kvener i slekta si sliter med å finne spor etter dem. Kan Arkiv i Nordland, som blant annet har hånd om arkivene til samekommunen Tysfjord, være til hjelp?

- Disse vises jo ofte ikke i skolearkiver, men der som man vet at slektningen i en periode har gått på en spesiell skole, kan man gå i skolearkivet og lete. Der kan det stå hvorfor barna har fravær, for eksempel at de var på reinsamling, sier Schulzki.

Samarbeid med DIS-Salten

Arkiv i Nordland har flere ganger samarbeidet med DIS-Salten, blant annet om Slektsforskerdagen.

- DIS Salten har registrert ulike kilder fra våre arkiv. Selv om omfanget ikke er det største, er det en god begynnelse. Slikt arbeid bæres ofte frem av frivillige, og innsatsen vil alltid gå i bølgedaler. Å gjøre arkivinformasjon tilgjengelig på denne måten er ofte drevet frem av idealisme. Men også av behov og etterspørsel. Vi er åpen for slikt samarbeid og ser positivt på alle bidrag. Vi ønsker å øke takten på all digital formidling, og har blant annet anskaffet en bokskanner som kan bidra til å oppfylle målet vårt. Men, vi har ikke personalressurser nok til å holde skanneren i kontinuerlig drift, sier Rolf Bjerke Holte som håper på hjelp fra frivillige. Har du lyst til å bidra, kan du ta kontakt med kilderegistratoren for DIS Salten på e-post kildereg@sa.disnorge.no.

Spredt for alle vinder

En utfordring for slektsforskere over hele landet, er at arkivmaterialet er så spredt. Noen kommuner har sine egne arkiv, museer kan ha arkiv, det samme kan biblioteker ha. I tillegg finnes det fylkeskommunale arkiver og interkommunale arkiver. Ketil Jensen i Arkiv i Nordland tror man på sikt vil finne det hensiktsmessig å samle arkivene.

- På sikt vil det tvinge seg frem sentraliserte arkiver. Arkivarbeid er komplisert og ressurskrevende. Alle kan ikke sitte med de dyre systemene for digitalisering av fotografier. Men, samtidig handler dette om eierforhold, og sentralisering kan sette store følelser i sving, sier Jensen, leder av Arkiv i Nordland.

Nils H. Guttorm viser gjerne frem familiens rein. Kjørerein, vel og merke. Villreinen er på beite og aksepterer uansett ikke nærfotografering.

Hundre års reindrifft arkivert i Tromsø

AV SIDSEL MARIE GAARE BLIX, PROSJEKTLEDER VED
STATSARKIVET I TROMSØ

Arkivmateriale fra Statskog Finnmark

Statsarkivet i Tromsø har i løpet av de siste årene mottatt arkivmateriale fra Statskog Finnmark og fra Reindrifftsforvaltningen. Deler av arkivene til disse forvaltningene vil bli presentert nærmere for å vise hvilke opplysninger vi kan finne i dem og vise hva som også kan brukes i slektsforskning.

Statskog Finnmark het tidligere Finnmark jordsalgskommisjon / F. jordsalgskontor / Direktoratet for statens skoger, og hadde ansvar for forvaltningen av statens grunn og naturressurser i Finnmark frem til 2006, da Finnmarkseiendommen (FeFo) overtok dette ansvaret.

Blant arkivmaterialet til Statskog Finnmark er det en lang søknadsserie vedrørende kjøp eller forpaktning av statens grunn i Finnmark fra 1903 til 1987. Disse søknadene inneholder informasjon om navn på søkeren, alder, stilling, fødested, nasjonaliteten til foreldrene og evt. ektefelle, om søkeren kan snakke, lese og skrive norsk og hvilket språk søkeren bruker til daglig. Det er kun bevart noen få søknader i tidsrommet 1903-1918. Søknadene fra 1919-1945 er sortert fortløpende etter løpenummer, mens søknadene fra 1946-1987 er sortert kommunevis og så fortløpende etter løpenummer. Til denne søknadsserien har Statsarkivet i Tromsø

mottatt et søknadsregister sortert alfabetisk på søkerens etternavn tilhørende søknadene fra 1903 til 1944. Søknadene fra før 1952 er tilgjengelige nå.

Eksempel på søknad fra 1919 er gitt nedenfor:

Arkivmateriale fra reindriftsforvaltningen

Reindriftsforvaltningen har i likhet med Statskog gjennomgått flere navneendringer og administrative endringer. Reindriftsforvaltningen het tidligere Lappefogden / Reindriftsagronom / Reindriftskontor. I 1899 ble det ansatt en Lappefogd i Troms, i 1933 ble det ansatt en Lappefogd i Øst-Finnmark og i 1965 ble det ansatt en Lappefogd i Vest-Finnmark. I 1979 endret Lappefogden navn til Reindriftsagronom, i 1990 ble navnet på embetet endret til Reindriftskontoret, og i 1996 ble navnet på organet kalt Reindriftsforvaltningen.

Norge er inndelt i seks reinbeiteområder med hvert sitt lokalkontor. Hovedkontoret er i Alta. Statsarkivet i Tromsø har mottatt arkivmateriale fra de tre nordligste kontorene og fra hovedadministrasjonen.

Reindriftsforvaltningen er statens forvaltningsorgan i saker som angår reindrift, i tillegg til arealforvaltning, vedlikehold av grensegjerder, driftsansvar for Statens Fjellstuer i Finnmark m.m. Reindriftsforvaltningens grenser i Troms og Finnmark følger ikke fylkesgrensene. De nordligste kommunene i Troms hører til Vest-Finnmark reinbeiteområde, og i sør strekker Troms reinbeiteområde seg inn i Nordland fylke. Dette gjenspeiles også i arkivmaterialet.

Blant arkivmateriale etter reindriftsforvaltningen i Troms og Finnmark er det en lang serie med meldinger om reindrift fra 1901 til ca. 2004. Alle reindriftsutøvere må årlig sende inn et skjema kalt "Meldinger om reindrift" til Reindriftsforvaltningen. I disse meldingene får man vite navnet på reindriftsutøveren, hvor vedkommende er fra og hvilket reinsogn vedkommende tilhører. I tillegg får man vite navn på familiemedlemmer, fødselsår, stilling og hvor mange rein hver og en har. Gjennom disse skjemaene får man vite om familieforhold etter 1900 og frem i tid. Meldinger fra før 1952 er i utgangspunktet tilgjengelig nå.

Informasjon om flyttinger

Blant arkivmateriale etter Reindriftsforvaltningene og Amts- / Fylkesmannen i Troms og Finnmark får vi vite om flyttinger reindriftsutøvere har foretatt mellom fylkene og over landegrensene. I arkivene finner vi eksempler på lister over personer som flytter for noen måneder enten fra eller til Norge. Disse listene inneholder ofte informasjon om reieneierens og resten av familiens fødselsår, og noen ganger får man vite slektsforholdet mellom personene og hvilket reinbeitedistrikt de tilhørte. Gjennom beretninger fra oppsynsmenn og lappefogdene får vi også vite litt mer om hvordan forhold reindriftsutøvere levde under.

I Skandinavia har dere noe som kalles kirkebøker, en skatt for enhver slektsforsker. Min slekt har vært forfulgt, jeg har ikke lenger noen spor. Skal jeg kunne fortelle mine barn hvor jeg og dem kommer fra, må jeg finne på dette sjøl, sier forfatter Gabi Gleichmann.

Fantasirøtter i bokform

JAN-ERIK ØSTLIE (TEKST OG FOTO)

– Vi søker våre røtter. Dette er min måte å søke mine røtter på, sier forfatteren Gabi Gleichmann som til høsten debuterer med romanen «Udødelighetens eliksir», en fiktiv slektshistorie. Fordi hans slekt, med unntak av hans far og mor, døde under andre verdenskrig, måtte det bli sånn.

– Jeg er veldig glad for at min roman nå er solgt til ni land. Det tyske forlaget Carl Hanser, som blant annet har vært en døråpner for Jostein Gaarder og Per Petterson, har kjøpt rettighetene, men har aldri kjøpt inn en debutant før, sier Gabi Gleichmann.

Levinas

Gabi Gleichmann er født i Budapest, hovedstaden i Ungarn i 1954. Han dro til Sverige som 10-åring. Der studerte han filosofi og litteratur ved universitetet i Stockholm. Han har jobbet i

den svenske avisa Expressen og vært president i den svenske Pen-klubben. I 1998 flyttet han til Norge. På grunn av kjærlighet til en norsk kvinne.

Gleichmann forteller at han vokste opp i en assimilert familie i Budapest med den franske revolusjonen som ideal.

– Det hellige var bøker! I det statsstyrte diktaturet Ungarn var alt løgn. Vi måtte søke sannheten i bøkene. I bøkene verden kunne jeg reise hvor jeg ville, som borger av Ungarn var alle som livegne, sier han.

Gleichmann leste allerede i tenårerne den jødisk-franske filosofen Emmanuel Levinas (1906-1995), født i Litauen, den etisk orienterte fenomenologiske tenkeren som er mest kjent for tesen om at vi definerer oss i møte den andres ansikt. Dette var tanker som ikke var så veldig populære i det politisk radikale Stockholm på begynnelsen av 1970-tallet.

Holocaust tok slekten

De siste årene har Gleichmann, som

siden han var 22 år gammel har livnært seg av sin penn, levd stille og rolig sammen med sin kone og sine tre gutter som nå er 7, 10 og 12 år gamle. Fra et tidligere ekteskap har han også en 23 år gammel sønn.

En dag skulle hans norske kone fylle ut sin plass på familiens slektstre. Noe sånt hadde Gleichmann aldri sett før. Hans slekt var jo utryddet av nazistene.

– Jeg tenkte: Hva skal jeg si til mine barn? I Skandinavia har dere noe som kalles kirkebøker, en skatt for enhver slektsforsker. Min slekt har vært forfulgt, jeg har ikke lenger noen spor. Skal jeg kunne fortelle mine barn hvor jeg og dem kommer fra, må jeg finne på dette sjøl. Jeg begynte etter hvert å skrive litt, forteller han.

Hans far er i dag 87 år gammel. Moren døde for tre år siden. I 64 år var de lykkelig gift. Gleichmann beskriver sin oppvekst som veldig kjærlighetsfull og harmonisk.

En norsk bok

Etter hvert ble ideen om en roman til virkelighet. Nå er den ferdigskrevet på svensk, men også oversatt til norsk. Gleichmann vil at det skal være en norsk bok. Den er solgt til Tyskland, USA, Frankrike, Ungarn, Litauen, Danmark, Nederland, Italia og Serbia. Ganske sikkert kommer den ut i svensk språkdrakt også, men tidligst ikke før til neste år. Romanen er på 650 sider og beskriver skjebnene til 36 generasjoner i en jødisk familie gjennom nesten 1000 år.

– Jeg ville at alt skulle være oppdiktet. Samtidig skulle det være en litterær, filosofisk refleksjon over Europas utvikling de siste tusen årene, forteller han.

Mange sannheter

Romanens forteller heter Ari Spinoza, med samme etternavn som den store jødiske filosofen som Gleichmann nærer stor beundring for. Forteller-Spinoza, som i litterær forstand er en naiv forteller, har kreft, er døende og befinner seg i Oslo. Det er mange saftige historier i romanen der forfatterens intensjon er at leserne skal være medskapende. En av historiene som fortelles er at Hitler og Stalin spiller sjakk med hverandre på en ølkro i Wien. Dette er neppe sant, men det kunne ha skjedd. De bodde en kort periode veldig nære hverandre. Mellom dem lå det en ølkro. Og Stalin var en god sjakkspiller.

– Etter hvert som jeg fant på ting, bare skrev og skrev jeg i en til tider flowlignende tilstand, sier Gleichmann.

Som erfaren essayist var han redd for at denne sjangeren skulle påvirke romanen. Derfor holdt han seg lengst mulig unna fakta. Han måtte først og

fremst forsøke å forstå andre mennesker med helt andre tanker, følelser og ideer enn de han sjøl har.

– Det fins ikke én sannhet, det fins mange, sier han.

Minnebok

Gleichmann mener det alltid er seierherrenes historie som vi skriver bøker om. Folkets liv er mer sjelden vare. «Udødelighetens eliksir» beskriver han mer som en minnebok.

– Det er minnet som skiller oss fra dyrene, det er minnet som er udødelig og som gjør oss til mennesker.

– Med Europas historie vevd inn i fortellingen kan boka synes å være skrevet for godt voksne?

– Boka er ikke skrevet for høyintellektuelle. Barn skal kunne lese den. Barn er de beste leserne av alle fordi de slutter å lese om det ikke er en interessant historie. Jeg håper at min roman ikke skal ekskludere noen, og at den skal inkludere flest mulig.

– Du er glad i barn?

– Ja, å ha barn rundt seg gjør noe med deg. Det er viktig at vi som modne mennesker på en måte kan bli barn igjen. Ikke bli barnslige, men åpne oss mot livet. Å skrive en roman, og dermed måtte gå inn i andre personer, er en fin måte å åpne seg opp på og forsøke å forstå, sier han.

Gleichmann forteller at hans far er stolt over sønnens bok. Ikke minst over at dette ikke er noen propagandabok som skal overbevise leserne om hvor flinke jødene er.

– Jeg vil ikke at folk skal synes synd på meg eller jødernes historie. Det er viktig med empati, men det skal være med verdighet.

– Hvilket forhold har du til slektsforskning?

– Slektsforskning er en måte å forstå hvem jeg er, hvor jeg kommer fra – og hvor jeg skal.

Fascismen i Ungarn

Gleichmann er et samfunnsengasjert menneske. Riktig nok har han ikke noe spesielt sterkt forhold til konflikten mellom israelerne og palestinerne i Midtøsten, men er likevel lite fornøyd med at konflikten er blitt stormaktspolitikk som alle og enhver blander seg inn i. At folk ikke kan leve sammen og ved siden av hverandre – har han vanskelig for å skjønne.

– Det jødiske bidraget til verden er universalismen, sier han.

Mer urolig er han over den politiske utviklingen i Ungarn der høyreekstreme krefter står sterkere enn noen sinne. Gleichmann har ingen familie i Ungarn lenger, men leser ungarske aviser og følger utviklingen nøye. 14 nobelprisvinnere kommer fra Ungarn. Alle har forlatt landet.

– Jeg blir jo nervøs når 17 prosent av landets befolkning stemmer på et parti som bare sprer hat, sier han og viser til det høyreekstreme partiet Jobbik som ved siste valg fikk 26 representanter i landets nasjonalforsamling. I en kronikk i Aftenposten for et par år siden skrev Gleichmann at dersom statsminister Viktor Orban, som leder regjeringspartiet Fidesz, blir avhengig av Jobbik og inviterer partiet inn i varmen «tar Ungarn et kjempeskritt i retning av om få år å bli den første fascistiske staten i 2000-tallets Europa.»

– Hva forsvinner i et sånt regime? Jo, poesien og kulturen. Og framfor alt respekten for individet og dets frihet, sier Gabi Gleichmann.

Slekt og Data presenterer slektsblogger:
Laila Christiansen
<http://www.lailanc.blogspot.com/>

«Slekt og Slikt»

Utdrag:

For noen dager siden fikk jeg igjen en e-post fra noen som har funnet slekt ved å google seg inn til mine hjemmesider. Denne gangen fra en dame i Sør-Afrika som mente seg medlem av vår familie! Jeg måtte jo kaste meg rundt og sjekke databasen, og joda, hun var etterkommer etter vår "stamfar" på Myhrer, Jens Olsen!

Jens og Annes sønn Anders Jensen f. 1819 ble gift med sin kusine Ana Marie Olsdatter fra Berger i Skedsmo. Disse fikk også mange barn, 8 i tallet. En av de mange barna til Anders og Ana Marie, Jens Christian f. på Myh-

rer i 1852 ble lærer, giftet seg med Ingeborg Augusta Buaas fra Trondheim, og flyttet til Nittedal. Denne linjen har jeg ikke helt oversikt over enda, det fant jeg ut forleden dag da jeg fikk denne eposten:

"I would be very grateful for any information about my Grandmother - Lydia Augusta Kent (nee Buaas). She was married to Herbert Hounsell Kent (my Grandfather) on 20 May 1919, Certificate no. A37213, in Registration District of Hampstead, County of London. Entry No. 187 in the Register Book of marriages No. 35. On their Marriage certificate her father is listed as Jens Christian Jensen Buaas (deceased)

She came out to Eshowe, KwaZulu-Natal, South Africa after marrying my grandfather and lived here, with him, till her death"

I mailen fra min nyfunne slektning i Sør-Afrika var vedlagt marriage-certificate - fra London hvor Lydia Augusta og hennes Herbert Kent ble gift den 20.mai 1919. Det var pussig å se at Lydia hadde brukt sin mors pikenavn som etternavn, men dette var jo tidlig, og før navnelover osv ble vedtatt, så da kunne man jo bare velge og vrake på øverste hylle.

Min nye slektning Lynn kunne også fortelle at bestemoren muligens hadde bodd i Frankrike med en tante, hun snakket nemlig flytende fransk. Men slike historier tar jeg for så vidt med en stor klype salt. Dette må vi finne ut av. Lynn visste ikke en gang at bestemoren var norsk. Bestemoren hadde fortalt at hun var fra et lite land i Europa de nok aldri hadde hørt om....

Men nå har vi altså fått Sør-Afrika inn på slektskartet, og for en vakker pike denne Lydia var!»

Vurdering:

Spennende blogg med et par innlegg i uka i snitt. Ikke alle handler om slektsforskning, men her er det utrolig mange nyttige tips å få! Mange morsomme bilder av DIS'ere ute på ulike oppdrag, så Laila sin blogg er et must for de som vil holde seg oppdatert på det som skjer i DIS i og rundt Oslo. Også Laila har en nettside der hun har lagt ut hele slekta på nett: <http://www.lailanc.net>

På nettsiden sin har hun også lagt ut en abc for hvordan man finner sine slektninger i USA, og en oversikt over norske bunader.

Intervju

Laila har blogget siden 2007, den gangen hun var en meget aktiv leder i DIS-Oslo/Akershus. Etter hvert har bloggen blitt en mer privat slektsblogg. I 2007-2008 var trenden at alle ville ha en blogg - men etter hvert har mange falt fra. Lailas blogg er dog fremdeles aktiv. Noen uker er litt mer avslappet med kun 1-2 innlegg, men det ofte ett nytt innlegg hver dag.

- Jeg fortsatte å slektsblogge da jeg trakk meg som leder, men det

har blitt i et litt saktere tempo. Jeg har holdt meg unna "meninger", da jeg synes mange mener altfor mye i sine blogger. Slektsfolket er en utrolig sammensatt masse, og der gror meningene. Jeg holder altså min blogg ganske fri for "slektspolitikk", sier Laila som har hatt over 75000 besøk på bloggen.

- Jeg får veldig ofte mail fra folk som har vært innom bloggen. Jeg har også "fått" nye slektninger fordi jeg har blogget om felles slekt, etterkommere etter 2 av mine emigranter til USA, som har funnet våre felles "tipper" i min blogg. Dette har vært utrolig moro. Mange av mine besøkende googler temaer, og kommer så inn på min blogg, for eksempel om emigrasjon til Amerika og om slekt i Sverige, sier Laila.

- Hva bør man legge ut av slektsinformasjon på bloggen?

- Jeg synes ikke en blogg er det rette stedet å legge ut slektsinformasjon, og derfor har jeg laget en hjemmeside hvor jeg legger ut slekta. Jeg har for tiden to hjemmesidedomener, det ene vil bli lagt ned når jeg får tid til å gjøre noe med det nyeste. Bunad-siden min har ikke vært oppdatert på et par år, men jeg har

flere titalls tusen besøk i året på den. Sidene om emigrasjonen til Amerika er dessverre noe utdatert, men den gir meg veldig mange forespørsler om oppdrag, så jeg kommer nok til å oppdatere den etter hvert, når tiden strekker til. De oppdaterte slektsidene ligger på mitt nyeste domene, www.lailanc.net hvor jeg har brukt The next Generation til å håndtere slekten.

Tidligere presentasjoner:

- Liv Ofsdal «Min digitale verden»: <http://livofs.blogspot.com/>. Presentert i Slett og Data 1/2012. Terningkast seks.

HANNE MARIE JOHANSEN

Slik levde de da. Familie og hverdagsliv i Drammen

gjennom 200 år.

2011. Oslo. Spartacus.
Utdrag av kapittel 7:

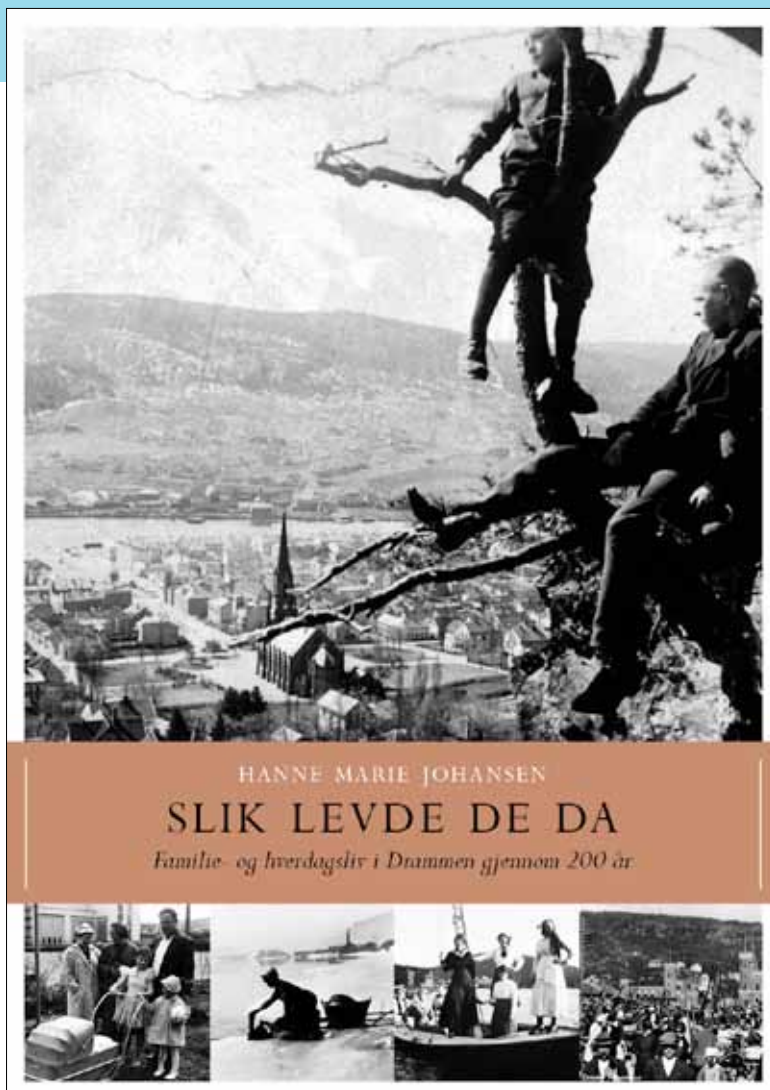
Barndom i endring

Lek, fritid og risiko

I våre dager er det ikke så uvanlig at foreldrepar blir venner med foreldrene til dem som barna omgås og leker med. Tidligere var det heller omvendt. Barna innrettet seg etter de voksne. "De barn jeg lekte med var barn av mine foreldres venner", skrev Barbra Ring om de første barneårene i Drammen. "Barn av mine foreldres venner var predestinert til at bli mine, de ble det som sønn eller datter av den og den". Barna fikk komme hjem til hverandre og leke inne, gjerne i forbindelse med at de voksne hadde selskaper eller gikk på visitter til hverandre. "Barn hvis forældre man ikke kjendte blev aldrig invitert", forklarte Barbra Ring. Mennesker med ulik sosial bakgrunn omgikk ikke i hverandres hjem.

Mathilde Kierulf forklarte at i tillegg til selskapeligheter i forbindelse med jul og andre høytider var det alminnelig besøk gjennom hele året i familie-hjemmet, hos familien Hansen på Sletta. Særlig sommerettermiddagene kunne gjester komme anstigende i trille eller kalesjevogner. "Brodersens, Christensens, Aass i Sundet (fra Aass Bryggeri) eller andre med så mange barn som det var plass til". (Trolig var det plassen i transportmidlet som var begrenset). Vertinnen fikk det travelt med å servere smørbrød, senere varm aftens, men ikke dessert når det bare var småselskapeligheter. Noen ganger kledde barna seg ut og opptådte for selskapet, eller gamle og unge danset til pianomusikk. Brodersen-familien som drev brennevinsdestillasjonen i Øvre Sund var særlig mye sammen

med familien Hansen på Sletta. Begge familier var omtrent like barnerike. Fru Hansen hadde fått femten barn, fru Brodersen seksten. Du vet, vi skylder deg en barselmat, spøkte Morten Hansen. Barna i de to familiene var omtrent jevn gamle og fant på mye moro sammen, og særlig sommerstid når det var utflukt til Brodersens Løkke Bækkevold. "Dit dro vi mangel almindelig sommersøndag", mintes en av Hansens døtre, Mathilde Kierulf, i erindringsboka Litt om Sletta: "Der var som vanlig på sådanne løkker en stor låve, hvor der var innredet gjerne 1 værelse og kjøkken". Det var dans på loven, og fest og moro for liten og stor. Mye god mat var det alltid, og i sær på fru Brodersens fødselsdag. Samværet var generasjonsovergripende i mange familier i Drammen

Drammen har gode lekeområder også midt i byen, men det har ikke alltid vært like enkelt å vokse opp i tømmerbyen.

i tiden omkring 1900. Men noen ganger laget de voksne også egne arrangementer bare for barn og unge.

Mathilde Kieulf fortalte at barneball forekom hjemme hos henne, familien Hansen på "Sletta." Og det hun husket best fra de tilstelningene var ikke dansingen, men at smørbrød ble båret omkring [av tjenestefolk], og barna fikk velge mellom sjokolade- og kirsebærssuppe som drikke til måltidet. Barneballene pleide å gå av stabelen i juleferiene, i de gode tidene, "i de florisante tider". I første halvpart av 1870-årene var det så mange av dem, mintes Sigurd Pedersen, at de måtte spres ut over vinteren. I 1873 ble Sigurd invitert på hele ni barneball, og grunnen mente han ikke var de gode danseferdighetene, men snarere at han var sønn av en respektert lærer og klokker i byen, og at moren var en

slektning av sognepresten i Bragernes, Jørgen Moe (eventyrdikteren).

Barneball var ikke for hvem som helst. Det måtte være skriftlig invitasjon til barneselskap med dans. Navnene på alle de inviterte var listet opp, og så ble invitasjonen båret, eller snarere kjørt rundt, og med plass til å besvare og bekrefte om det passet. "Takker og kommer" eller "Takker, kan dessverre ikke komme", var standardvar. Dermed kunne alle se hvem som var blant de utvalgte og hvem som ville møte fram. "Byens fineste Statsvognmand Larsen" var kjøgemester, og det innebar blant annet å dra fra hus til hus med innbydelsene. Til barneball gikk det ikke an å komme til fots. Familier som ikke hadde egen hest og vogn måtte ty til vognmann Larsen, skrev Sigurd Pedersen, og leie transport. Det var levende musikk

ved barneballene, som regel fiolin og piano, og var det et stort og flott ball ble det cello og kontrabass i tillegg. Ved ankomsten ble det servert te og bakverk, mintes Sigurd Pedersen, og så begynte dansen. Dancelister var slått opp på veggen, trykte dansekort kom senere. Både dancelister og kort betydde at det var avtalt på forhånd hvem som skulle danse sammen, og for jentene var det sikkert konkurranse om kavalier til flest danser og de kjekkeste guttene å danse med. Allerede etter et par danser var det tid for aftensmat, skårne smørbrød og kirsebærssuppe i kopper eller "chokolade efter behag". Så var det tid for dans igjen, og ny servering fulgte. Det var dessert med is, "bløt kake", kransekake, appelsinbåter og "konfekturer". Kveldens høydepunkt, i alle fall for Sigurd Pedersen, som ikke var noen ivrig og "søkt" danser, var "kotillonen", utdeling av premie eller ordenstegn. Det var kanskje det vi ville ha kalt diplom i dag, og noe til å henge over sengen på barnerommet og være stolt av.

Foreldre som hadde råd til det sendte barna på danseskole, både før og etter barneballenes tid. På danseskole ville mor ha oss, skrev Alexandra Gjestvang. Avslutningsballet foregikk i Børsen med mødrene plasserte rundt om i lokalet. Det gjaldt å ikke bli veggpryd, mintes Alexandra.

Dans var en viktig ferdighet å beherske. Barna skulle sosialiseres inn i de rette sirkler, for døtrene var det så om å gjøre å "bli godt gift". Sigurd Pedersen og vennene hans dannet husorkester. Private hjem ble hyppig brukt som scene og samlingssted for å musisere og underholde.

Gikk til beretninger og arbeiderminner

Forfatter og historiker Hanne Marie Johansen måtte grave dypt da hun skulle finne fakta og fortellinger om hvordan barna i Drammen levde for mer enn hundre år siden.

Boka «slik levde de da» er full av spennende historier og gode bilder på hvordan barn egentlig vokste opp i en storby som hadde både borgerbarn og arbeiderbarn i sin midte. Johansen har en doktorgrad i historie om ekteskaps- og skilsmisssakene i Norge på 1600 og 1700-tallet, og hun har vært med å skrive læreboken «I gode og vonde dager. Familieliv i Noreg frå reformasjonen til vår tid». Det ga mersmak, og nå er hun ute med ny bok.

- Hvorfor ble du interessert i drammenbarnas historie?

- Det er nok fordi jeg forsker på familiens historiske utvikling, og da er det interessant å se familielivet også fra barnas synsvinkel, sier Johansen.

- Hvordan gikk du frem for å finne informasjonen?

- I tillegg til vanlige demografiske kilder som folketellinger og kirkebøker hadde jeg god nytte av trykte og utrykte beretninger om gamle Drammensfamilier. Dessuten fant jeg mye interessant stoff i arbeiderminnene, som ble samlet inn av professor Edvard Bull ca 1950 og i innkomne svar i konkurransen Minneoppgåve for eldre 1981 (en skrivekonkurranse). Utdrag av minnene er trykt i boka Buskerud og Telemark i nær fortid. Redigert av Bernt Bærem Svendsen og Olav Solberg. Utgitt i samarbeid med Landslaget for lokalhistorie og Nasjonalforeningen for folkehelsen. 1983. Jeg brukte ellers muntlige kilder, samtaler med eldre drammenere, og selvsagt var gamle drammenbilder viktige kilder til hvordan byens barn hadde det, sier Johansen.

- Var det noe som overrasket deg, eller gjorde inntrykk på deg, i det du fant ut?

- Hvor hardt barnearbeidet var i sagbruksindustrien, det gjorde stort inntrykk. Så ble jeg overrasket over at jenter i øvre sosiale lag i Drammen ikke fikk gå i pikeskoler en gang før langt ut på 1800-tallet. Neste all teo-

retisk lærdom fikk de i hjemmet. Men mange ble likevel beleste og kloke, om enn ikke i samme grad som vår kanskje mest kjente drammennerinne fra den tiden: Hanne Strøm, gift Winsnes, sier Johansen.

- Hva var vanskeligst å finne ut av?

- Det var hvordan barn i lavere sosiale lag hadde det i hverdagen så tidlig som i første halvdel av 1800-tallet. Men heldigvis dukket det opp kilder også om dette, etter hvert som jeg arbeidet på boka, sier Johansen.

- Har du tips til slektsforskere som prøver å finne informasjon om deres slekts barndom og oppvekst?

- Det må være å ta i bruk et rikt spekter av kilder, begynne med de gamle i familien, lete i fotoalbum, og etter hvert i arkivene og i de historisk-demografiske kildene som nå heldigvis mer og mer er på internett. Og så vil jeg selvsagt oppfordre til å lese aktuell litteratur om by- og bygdehistorie og selvsagt gamle familiebetretninger som kan finnes i biblioteker og arkiver. Kanskje familien man leter etter er omtalt i trykte kilder, i litteraturen, tipser Johansen.

Hanne Marie Johansen vokste selv opp i Drammen.

Fremdeles står en del av den gamle bebyggelsen i Drammen.

Slektsforskerskolen del 4

Skanning av bilder fra bøker/tidsskrifter

AV NILS M NIELSEN

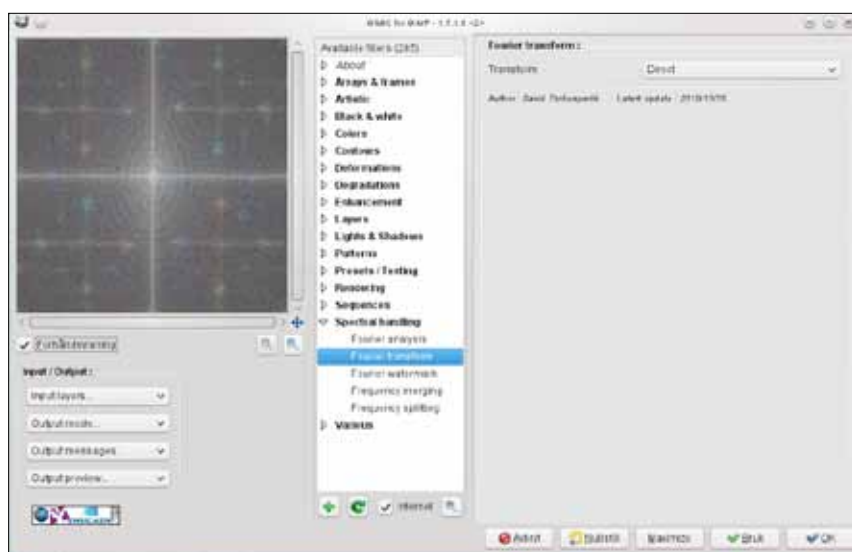

Ved produksjon av bilder i trykte media, og også i en del elektroniske media med relativt dårlig fargeoppløsning, nyttes det en prosess som går under navn av dithering for å lure våre øyne til å tro at kvaliteten er bedre enn den i virkeligheten er. Når vi skanner bilder fra trykt materiale viser effekten av dithering seg i form av noe som kalles Moiré mønstre, se bilde 1. Se http://en.wikipedia.org/wiki/Moir%C3%A9_pattern eller søk på picture Moiré pattern i Google for å finne noen bilder av slike mønstre. Alt etter hvilken oppløsning en bruker ved skanningen, kan mønsterdannelsen bli noe forskjellig. Her vil jeg ta for meg et velkjent bilde for de fleste av dere, nemlig logoen til DIS-Norge, Slekt og Data som eksempel på prosessen med å fjerne Moiré-mønstre, kort og godt for ikke å komme i opphavsrettslikt konflikt med noen. Logoen er skannet inn fra et nr. av Slekt og Data.

Et bilde med Moiré mønster er ikke mye brukbart i slektsboka eller hvor det er tenkt presentert. Kan vi gjøre noe med det for å fjerne de repeterte mønstre? Heldigvis for oss har de mer avanserte bildebehandlingsprogrammer hjelpemidler for å fjerne slike mønstre. En teknikk som heter Fourier transformasjon kan hjelpe oss å bli kvitt den uønskede effekten.

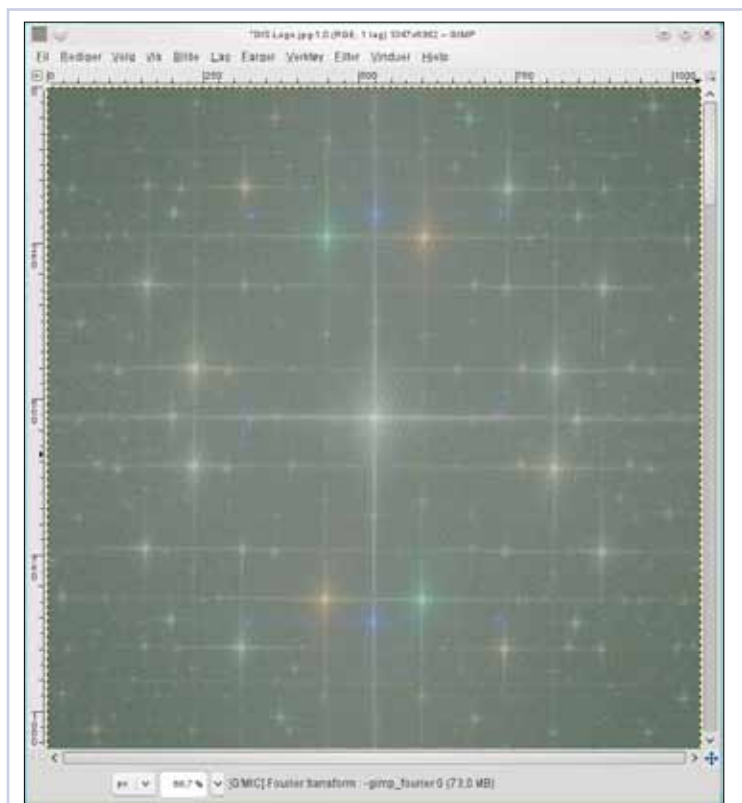

Bilde 1. Moiré-mønster som må bort.

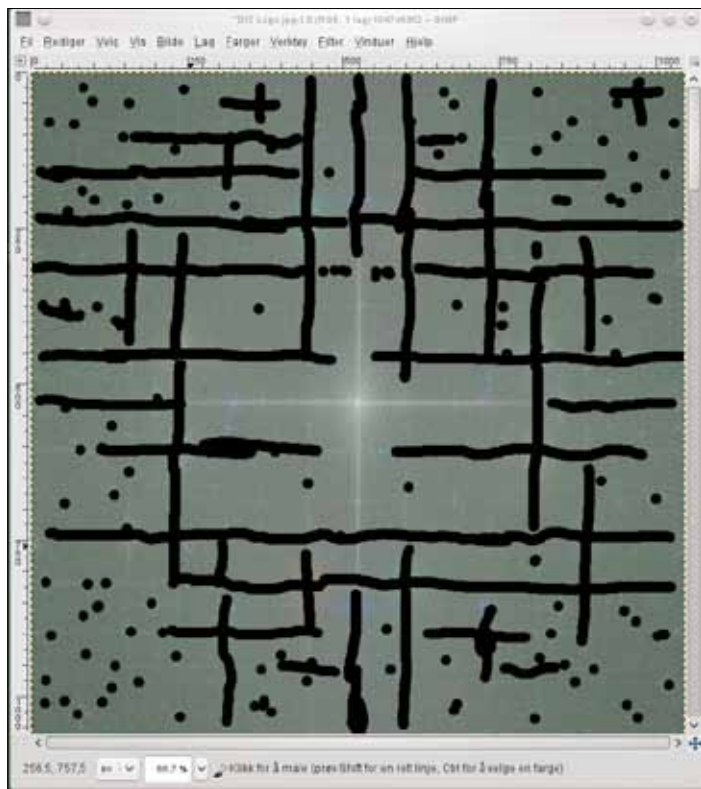

Bilde 2. Filterlisten til G'Mic

Slektsforskerskolen del 4

Bilde 3. Etter at «Bruk» er benyttet ser en at litt malerarbeid må utføres.

Bilde 4. Ferdig med malingen.

Jeg antar en finner hjelpemiddel i Photoshop for å fjerne slike mønstre, i det minste i Photoshop Pro. Jeg har imidlertid ikke Photoshop, og har heller ikke tenkt å anskaffe produktet. Derimot har jeg The Gimp, som er fritt nedlastbart for installasjon under Linux, Mac og Windows. Installerer en Gimp, vil en ikke finne noe som likner på Fourier transform i filter-menyen. Fortvil imidlertid ikke, Gimp har et rikholdig utvalg av tilleggsprogrammer, såkalte plug-ins. For noen år siden kom det en plug-in som hadde navnet GreyCStoration, utviklet av Image Team ved GREYC laboratoriet i Caen, Frankrike. Denne er videreutviklet, og omdøpt til G'Mic, og har mer enn 190 predefinerte forskjellige filtereffekter tilgjengelig for bruker. G'Mic kan kjøres som et eget skript for å oppnå spesielle effekter, eller kan nyttes som plug-in til Gimp. I det siste tilfellet er installasjon så enkel som å laste ned binærversjonen og sørge for at den plasseres i Gimps katalog for plug-ins. Hvordan dette gjøres finner en på hjemmesiden til G'Mic. Når installasjon er foretatt, finner en G'Mic nederst i filterlisten til Gimp etter at en har lastet inn et bilde.

La oss fjerne Moiré mønsteret. Klikk på G'Mic nederst i filterlisten til Gimp. Da kommer filterlisten til G'Mic opp, bilde 2. Nede i den finner en Fourier transform. Klikk på denne, og du får opp en egen meny med en del innstillbare parametre for denne, bilde 2. Utviklerne har satt inn standardverdier for filterne som vel holder for de fleste av oss. Oppe i skjermbildet finner en to valgalternativer, Direct og Inverse. Første fase av fjerningen skjer ved valg Direct. Klikk på Bruk nede i bildet, og etter en tid

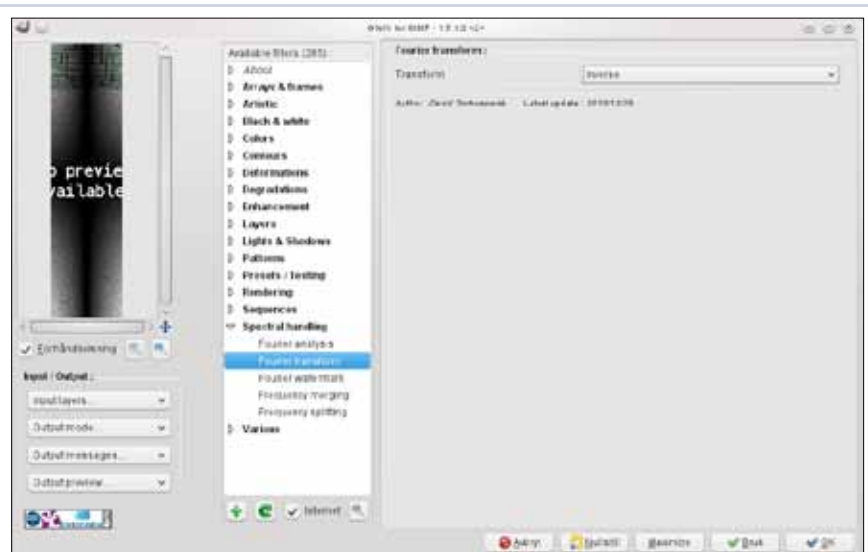
som Fourier transformasjonen tar kommer det opp et bilde

med et rutemønster og diverse lysende punkter, bilde 3. Her må en legge inn informasjon til Inverse transformasjonen. Det gjør en ved å velge malerpensel i menyen til Gimp, og sort farge. Så markerer en punktene som representerer Moiré mønsteret en vil fjerne, se bilde 4. Det er kun i øvre venstre del av skjermbildet en skal foreta markeringen. Pass på ikke å fjerne sentermarkeringen i bildet! Når det er gjort velger en Inverse og Bruk, se bilde 5. Etter at Inverse er ferdig med jobben, klikker en OK, og har forhåpentligvis fått et bilde fritt for Moiré mønstre, se bilde 6.. Er en ikke fornøyd med resultatet er det "på'n igjen", og gjøre en bedre jobb med malearbeidet. Til slutt trykker en OK for å avslutte Fourier-transformen.

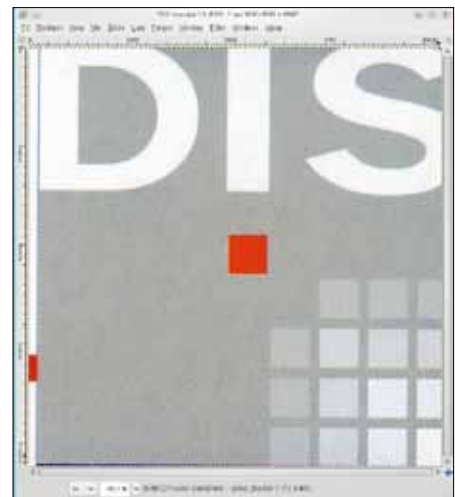
Etter bruk av Fourier transformasjonen kan en velge filteret Anisotropic under Enhancement for å glatte bildet litt. Det endelige resultatet er vist i bilde 7.

Er det et portrett en har behandlet, kan det godt være et det er "feil" i bildet som G'Mic ikke har fjernet. Da kan det være godt å ha tilgang til et klon-verktøy, hvor en kan fjerne "feilen" ved å klonne inn farge fra et annet parti av bildet.

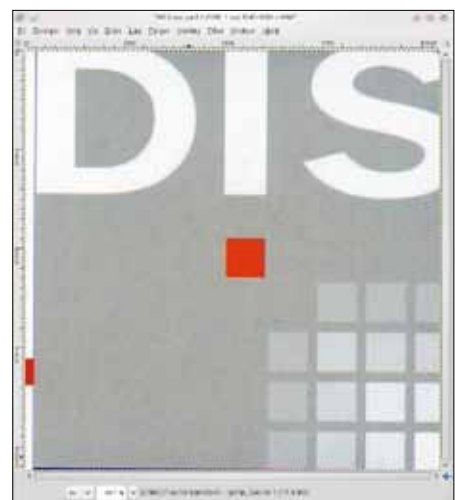
På hjemmesiden til G'Mic er det en rekke bilder av hva en kan oppnå med denne plug-in til Gimp. Videre er det på Forum et eksempel på bruk av Fourier transformen.

Bilde 5. Så må Inverse transformasjonen nyttes.

Bilde 6. Moiré mønstret fjernet.

Bilde 7. Litt ekstra filtrering, og bildet er akseptabelt.

Jakten på oldefar

AV: KETIL FIGENSCHOU, MÅLFRID AALBERG OG FINN GUTTVIK

Vi mottok 28. mars i 2011 en forespørsel via Statsarkivet i Trondheim fra engelske Janet Neilson Swansea, Wales om vi kunne hjelpe henne og finne slektninger i Trøndelag.

Hun hadde allerede i 1984 kontaktet arkiverket og hadde en del opplysninger om sitt opphav. Disse opplysningene hadde hun også sendt til avisa Inderøyingen i Nord-Trøndelag den 18. mars 2011

Vi fikk oppgitt at oldefaren het John Brustad Nielson (JBN) og at han var 3 år og fostersønn på gården Lillekjølsvik på Ytterøya i Nord-Trøndelag 1865.

John Brustad Nielsen JBN var sjømann, hadde giftet seg i Wales, var engelsk statsborger og døde da båten han var med ble torpedert i 1915.

Besøk i Trondheim 15 - 19. mai
Denne informasjonen fikk vi tilsendt

fra Janet Nielsen 1 måned før hun kom til Norge. Informasjonen ble gjennomgått, og både leder i DIS-NT og Ytterøy Historienemd ble kontaktet.

Selv om Janets oldefar het John Brustad Nielsen hadde vi ingen klare formeningar om når han hadde reist fra Norge og om dette virkelig var fostersønnen på Lillekjølsvik.

Janet Neilson, Målfrid Lundhaug Aalberg og Ketil reiste til Ytterøya 16. mai. Vi ble tatt imot av leder i Ytterøy historienemd, Åshild Bjørgum Øwre tok vel imot oss, og vi besøkte flere steder hvor slektningene til Janet hadde bodd.

Tilbake i Trondheim etter endt besøk på Ytterøya og Levanger overrasket vi Janet.

I Trønderhovedstaden fikk hun møte nålevende slektninger. Feiringen av nasjonaldagen var også noe

Janet satte stor pris på.

Opplysningene vi hadde fått viste seg dessverre i ettertid å være feil, bla fikk Janet utarbeidet et slektstre med aner som ikke stemte.

Etter besøket – mysteriene står i kø

Da Janet kom tilbake til Wales og Swansea var hun full av entusiasme og klar til videre slektsforskning. Hun fant rask ut at Johan Bernt Hansen alias John Brustad Nielsen som Janet hadde trodd var oldefaren fortsatt var i live i 1915.

Janet Neilson skriver i sin artikkel *My Norwegian ancestors*; "En uke før jeg reiste til Norge besøkte jeg min kusine som hadde funnet mer informasjon om JBN. Jeg hadde ikke tid til å studere disse brevene og hans sjømannslogg nøye før jeg kom tilbake. Jeg skannet brevene (som var skrevet

Sjøfartsbok 1876; Iver Zakariassen Brustad

Vielsesdokument 1886; John Brustad Nielsen

på norsk) og sendte dem til Målfrid. Hun oversatte dem. De var fra JBN sin familie i Norge. Men de var adressert til IVER BRUSTAD NIELSEN. Et av brevene begynte med "kjære bror" og er underskrevet med Niels. Et annet brev begynte med "Kjære Iver", og et annet gratulerte IVER med datterens fødsel og var datert i januar 1888. JBN's første datter het BERTHA og var født i 1887.....

Et annet viktig dokument var IVER ZACHARIASEN BRUSTAD sin loggbok. Her står det at han var født 3. november 1855, og her ser vi tydelig at årstallet er forandret".

Ut ifra dette konkluderte Målfrid og Janet at IVER ZACHARIASEN BRUSTAD var født 3. november 1852 og hadde byttet navn til John Brustad Nielsen og at dette var Janets oldefar.

Noen utfordringer - underveis viste det seg at flere opplysninger vedrør-

rende oldefaren var feil:

- statsborgerskap – oppgitt engelsk, men var norsk
- navnebruken - døpt Iver men brukte John
- Iver/John manglet i bibel – øvrige søsken var innført
- fødselsår - oppgitt feil i sjøfartsbok

Underveis i denne prosessen lærte vi:

Da flere var involvert, bla medlemmer av DIS-Sør-Trøndelag, DIS-Nord-Trøndelag, Ytterøy Historienemnd og Statsarkivet i Trondheim fant vi flere innfallsvinkler til stadig nye utfordringer.

Samle og les all dokumentasjon nøye. Ikke konkluder for tidlig

Morsom og lærerikt. I tillegg har vi knyttet kontakt med slektsgransker i Storbritannia.

Selv om Janet nå har funnet sin

oldefar er det fortsatt ubesvarte spørsmål:

- Når og hvordan reiste han?
- Hvorfor endret han navn?
- Hvorfor endret han fødselsår?

Janet har oppsummert sin slektsforskning i artikkelen "My Norwegian ancestors" som du finner på vår hjemmeside: <http://st.disnorge.no/my-norwegian-ancestors>.

Hvis dere har felles slekt, kontakt Janet Neilson; e-post; jmgrenson@btinternet.com

Janet Neilson <http://st.disnorge.no/janet-nielson> har også fått publisert sin jakt på oldefaren i magasinet Family History Monthly og var månedens slektsforsker i februar 2012.

Slektsforskerhilsen fra Trøndelag Ketil Figenschou, Målfrid Lundhaug Aalberg og Finn Guttvik

Minnefinner

TEKST OG FOTO: LINA BJELLAND MYRVOLL

Minnene i en familie er viktige å dele, ikke bare de gode, sier filmskaper Ellen-Astri Lundby. Hun selv skulle ønske at moren hennes hadde fortalt hva som plaget henne i alle år.

Ellen-Astri vokste opp med mye latter og glede i den lille familien Lundby, med henne selv, moren og

faren. I en av Oslos drabantbyer levde de som i en Anne Cath-Vestly-bok med hjemmевærende mødre, godt nabolag, mange barn, utflukter, musikkorps og borettslagsfester. Den lille familien passet inn og trivdes.

«Tidligere delte eldre mennesker historiene sine med de yngre. I dag har stunden der man forteller om sitt eget liv blitt borte.»

Bakom ruver sorgen

Men moren hadde en sorg. Ellen-Astri trodde hun visste hvorfor: Moren og familien hennes hadde blitt tvangsevakuert fra Finnmark under 2. verdenskrig. Hun hadde mange vonde minner. – Men det var noe vi ikke forsto. Sorgen tok så stor plass,

og den ble vaktet med taushet. Vi slapp ikke inn. At sorgen rommet noe annet også, forsto jeg mye senere, forteller Ellen-Astri.

Det var da moren ble gammel og fikk Alzheimers sykdom at den store overraskelsen kom: Det som hørtes ut som babbel, viste seg delvis å være samisk. Var moren same? Hadde hun holdt dette skjult i alle disse årene? Det demrer for Ellen-Astri at hun fikk en samelue i gave fra mormoren sin som barn, men ellers hadde hun aldri hørt snakk om samer hjemme. Den gangen hun fikk sameluen, spurte Ellen-Astri om familien hadde noen same-tilknytning. Da ble moren så uforklarlig sint. Først i dag forstår Ellen-Astri at det ikke var sinne. Det var redsel. – Hun må ha brukt utrolig mye energi på å skjule at hun var samisk. I dag ser jeg at hun var redd for at jeg skulle få problemer hvis noen fant ut at jeg var same. Det må ha vært vondt.

Plutselig same

Ellen-Astri lette frem den lille sameluen på loftet og bestemte seg for å dra til morens hjembygd for å lete etter sannheten. Nøsting i familiehistorien foregikk med kameramann på slep, og bekreftelsene dukket opp over alt. Hele morsfamilien er samisk

«Det som hørtes ut som babbel
viste seg delvis å være samisk. Var
moren same?»

– onkelen hennes har til og med meldt seg inn i samemannntallet. Samtidig finner hun alle fornektelsene som i årtier lå som et teppe over Lerresfjord. «Jeg torde jo ikke si at jeg kunne samisk,» sier en nabo. «Det som var samisk, det lå inne i folk. Det var noe de skjulte,» sier sosialantropologen som jobbet med sameidentitet i området. «Bestemoren din ville ikke at du skulle vite om dette. Å være samisk var et tabuord,» forklarer Ellen-Astris onkel når hun spør hvorfor alle har holdt sannheten skjult for henne.

På et tidspunkt i livet har altså Ellen-Astris mor, samejenta Eli Alvilde, bestemt seg for å reise i fra alle hun var glad i. Finnmark var brent, og for en ung kvinne på 20 år var det nok fristende å skape seg et liv i hovedstaden der hun kunne forsvinne i mengden. Kom man som nordlending til Oslo på denne tiden, hadde man ikke noe valg: For å få jobb og et sted å bo, måtte man skjule sitt nordnorske opphav. Å skjule sameidentiteten hadde hun god trening i fra før. Det enkleste for Eli Alvilde var å bli østlending. Da hun etter hvert fikk mann og barn, fortsatte hun å skjule at hun var same. Hun skjønnte kanskje ikke da at det følger en pris med assimilering: Sorg og savn.

- Da det gikk opp for meg hvilken byrde moren min hadde båret, var det trist og sårt. Reisen jeg gjorde var spennende og givende, men også ubehagelig. Det jeg trodde var vonde minner fra evakueringen av Finnmark, var så mye mer. Hennes fortellinger har preget meg. Hun ville beskytte meg, men det er nok slik at også minner som holdes skjult, overføres til barna, sier Ellen-Astri.

Å bryte tausheten

Ellen-Astri Lundby tror at det er viktig å fortelle om de vonde minnene.

– I filmen min prøver jeg å bryte tausheten. Statens fornorskingspolitikk av samene er et mørkt kapittel i historien vår. Dessverre er den ikke enestå-

ende. Filmen har blitt vist for minoriteter over hele verden. Det er trist å si at den finner gjenklang i livshistoriene til veldig mange. Jeg håper likevel at filmen har gjort at familier har begynt å fortelle om historien sin, at noe av tausheten er brutt.

Snakk med de gamle

Alle mødre har hemmeligheter, sier Ellen-Astri. Hun fikk ikke snakket med moren sin om den store skammen i å være same, om hvordan hun hadde hatt det i alle disse årene med hemmelighold. Filmskaperens råd i etterpåklokskapens lys er å snakke med de gamle. Få dem til å fortelle.

– Tidligere delte de eldre historiene sine med de yngre. I dag har stunden der man forteller om sitt eget liv, blitt borte. Vi er opptatt med alle andres historier, og det er jo greit, men det er også viktig å vite hva familien din har opplevd for å forstå hvem du selv er.

Ylvas vei tilbake til det samiske

Ylva er barnebarnet til Eli Alvilde og Ellen-Astris datter. Også hun er en minnefinner. Da hun begynte på videregående skole på musikklinjen, ville hun lære å joike. Det fantes ingen joikelærer på skolen hennes i Oslo, så Ylva måtte ta saken i egne hender. Hun sportet opp den siste som husker sjøsamejoiken fra vestkysten av Finnmark der mormoren hennes kom fra. Ellen-Astri bestemte seg for å bli med til Snefjord og

FAKTA:

Statens arbeid for å få samene til å glemme språket sitt og endre de grunnleggende verdier i sin kultur og nasjonale identitet, har vært omfattende og langvarig (1850-1980). Forskning viser at fornorskingen gjorde at mange samer følte stor skam over sitt opphav, og det var enklest å fornekte sin samiske identitet, noe som var svært smertefullt for mange.

Først da moren Eli Alvilde Lundby fikk alzheimers oppdaget Ellen-Astri Lundby sine egne røtter. Moren babler i vei på samisk. Herer de på kjøretur på Lambertseter.

dokumentere joiken gjennom kameralinsen.

– Joiken har i stor grad forsvunnet. Filmen om Ylvas vei tilbake til det samiske handler om hvordan man forvalter en kulturtradisjon når samfunnet det fantes i, ikke eksisterer lenger, forklarer Ellen-Astri.

– Joiken i seg selv bærer mange minner fordi de forteller historier om mennesker man husker, gjerne med

«Fornorskede samer har vært så flaue over sin bakgrunn at de har brukt slektsgranskning til å spore opp en ikke-same i slekta, slik at man har "bevis" for at man ikke er same.»

en humoristisk vri eller litt på kanten. Som Johan Turi sier det: Joik er kunsten å minnes andre mennesker der noen blir minnet i hat og andre blir minnet i kjærlighet. For Ylva er kunnskapen om joik en måte å få slektens historie med seg videre, forteller en stolt mor.

Brennende minner

Ellen-Astri Lundbys minnejakt slutter ikke her. Hun er nå i gang med filmprosjektet «Brennende minner», der hun intervjuer flere av dem som opplevde tvangsevakueringen og nedbrenningen i Finnmark.

– Dette er den største katastrofen i Norge under 2. verdenskrig, og heller ikke denne hendelsen ble det snakket mye om, sier Lundby. Da krigen var over og de evakuerte kom tilbake til hjemstedene, var holdningen at de måtte komme seg videre med livene sine. Det som hadde skjedd, skulle ikke dveles ved eller snakkes særlig om. All frykten og usikkerheten, alle minner om gråt, redsel og vanskeligheter ble fortiet. Da de kom tilbake, gjaldt det å brette opp ermene og skape sitt nye liv.

Filmen skal være ferdig innen 2014. Da er det 70 år siden evakueringen. Orkana forlag skal lage en utstilling fra prosjektet. Og planen er at Ellen-Astri Lundby skal reise på turné med film og utstilling.

– Dette er en viktig del av norgeshistorien som bør komme frem i lyset. Alle vet at Max Manus gjorde heltedåder under krigen, nå skal folk også få vite at menneskene i Finnmark var blant dem som virkelig måtte betale dyrt under krigen. Det er viktig å ta vare på disse minnene før det er for sent. Det er nemlig sånn med minner, sier Ellen-Astri, at noen blir til hovedhistorier og andre blir nesten usynlige hvis ingen tar tak i dem og viser dem frem.

E-post: ellen@film.online.no

- Kan du finne min far?

AV PER JEVNE

Det var Anne Lise Floden fra Skjetten som spurte. Hun sendte meg en e-post, der hun fortalte at hun var født i 1944 og at hennes far var en sovjetisk soldat, russer, i en leir for krigsfanger i Løsset i Åmot, Østerdalen.

Anne Lise fortalte at hun var født i 1944, noe som fikk meg til å stusse. Født i 1944? Far fange i en leir i Østerdalen. Hva hadde skjedd? Vanligvis hørte man om såkalte russerbarn, barn med norsk mor og far sovjetisk krigsfange i Norge, at de var født enten sent i 1945 eller tidlig i 1946. Det hendte at sovjetiske krigsfanger, etter at freden kom den 8. mai 1945, møtte unge nordmenn da leirportene ble åpnet, og mens de ventet på å bli sendt hjem til sine respektive hjemsteder. Krigen var slutt. Det var fred. Dette måtte feires.

Men født i 1944, med en russisk far? Hvordan hadde det gått til? Riktignok var det omkring 5000 sovjetiske soldater i Sør-Varanger fra høsten 1944 til august 1945, og dette resulterte i at en del norske jenter i Finnmark fikk barn med de sovjetiske okkupantene.

Men hva hadde skjedd siden Anne

Dette bildet av Mikhail Petrovich Sidorov markerte gravstøtten i byen Kryvyi Rog.

Lise ble født så tidlig som i 1944?

Anne Lise ble født i oktober, og med en far som da angivelig var internert i en fangeleir. Slapp han ut? Stakk han av fra leiren og søkte hjelp hos sivilbefolkningen? Hvordan møttes han og Anne Lises mor Oline Granlund?

Våren 1942 opprettet tyskerne en fangeleir for sovjetiske krigsfanger på Løsset i Åmot. I dag er det en minnestein og en oppslagstavle der, i tillegg er det en russergrav inne i skogen der en ung russisk soldat ble gravlagt.

Fangene arbeidet i skogen, ledet av norske skogsarbeidere, men det var tyske soldater som holdt vakt. Det er usikkert hvor mange russiske fanger som levde der under fangenskap.

Anne Lise kunne fortelle at hennes

Anne Lise sendte oss dette bildet våren 2010, med spørsmål om vi syntes hun var lik sin far? Vanskelig å si, men venninnene hennes mente hun var sin far lik. Foto: Privat.

mor var kokke i denne fangeleiren for sovjetiske fanger, og at hun innledet et forhold til den russiske soldaten Mikhail Petrovich Sidorov, født i 1920. I leiren arbeidet han som kokk for sine medfanger.

Ved Riksarkivet hadde Anne Lise fått oppgitt at soldaten Mikhail var fra Kurskaja oblast (fylke), altså fra området rundt byen Kursk syd i Russland.

Mikhail ble sendt tilbake til Russland sammen med de andre krigsfangene i juni 1945, og Anne Lises mor Oline Granlund hørte aldri noe mer fra sin russiske venn. Oline var også født i 1920, og i likhet med andre norske kvinner som fikk barn med sovjetiske soldater og fanger, hørte hun aldri noe fra sin russiske venn.

Letingen begynner

Og etter henvendelsen fra Anne Lise var det bare å begynne å lete. Hun

fortalte at hun hadde søkt etter opplysninger om sin far gjennom Norges Røde Kors og Frelsesarmeen som ung jente, men de klarte ikke å løse saken. Og det var stadig like aktuelt og viktig for Anne Lise å spore opp sin far, eller hans gravsted om han var død.

- På våren 2007 var jeg på jentetur på hytta, og min gode venninne Mary sa hun ville gjøre et forsøk på å hjelpe meg, men heller ikke hennes forsøk førte frem, skrev Anne Lise i et brev til Tore på sporet ved NRK i Trondheim.

Det populære – og av og til omstridte – programmet har drevet sin virksomhet siden 1995, da den første serien ble produsert, og sendt året etter som den første av en rekke Tore på sporet-programmer, der også denne skribenten var med det første året.

Tore Strømøy ringte undertegnede

i desember 2009 og spurte om jeg kunne tenke meg på hjelpe ham med en sak fra Russland. Jeg hadde jobbet sammen med Tore i Adresseavisens redaksjon i Trondheim en del år før han begynte i NRK, og jeg hadde vært med Tore i 1995 og 1996 da han startet serien, og i 2005 da han dro en tur til Kirov og Moskva i forbindelse med en familiegjenforening, og jeg måtte bare innrømme at en ny jakt for å finne røtter fristet meg akkurat da. Jeg var pensjonist og hadde fortsatt "skrivekløe" og lyst til å lete. Dessuten hadde jeg gode kontakter i det tidligere Sovjetunionen, og jeg sa derfor straks ja til å være med på et nytt søk.

Kontakt i Russland

Anne Lise hadde i flere år forsøkt å spore opp faren, men forsøkene var mislykkede, og hun hadde aldri fått noe svar på hva som skjedde

Mamma Oline med Anne Lise på armen. Bildet er tatt våren 1945, omtrent da Mikhail ble sendt hjem til Russland. Så vidt Anne Lise vet fikk Mikhail se datteren før han ble sendt hjem. Foto: Privat.

Oline fotografert på sine eldre dager. Foto: Privat.

Dette bildet av Mikhail Petrovich Sidorov har datteren Anne Lise Floden tatt vare på. Bildet er sannsynligvis tatt i fangeleiren i Løsset i Åmot.

med faren etter at han kom hjem til Russland i 1945. Men jeg fikk kjennskap til en russisk slektsforsker, Vitaly Semionoff fra Moskva og som har spesialisert seg blant annet på denne typen russiske historie. Oppsporing av russere med norsk tilknytning var noe han gjerne ville være med på, og det viste seg å være en nyttig kontaktperson.

Vitaly hadde god kontakt med det populære russiske tv-selskapet i Moskva som i årevis har sendt russernes svar på Tore på sporet, programmet Vent på meg. Vitaly kontaktet tv-selskapet i Moskva, rent rutinemessig, og der kunne de fortelle at en ungarsk kvinne ved navn Elena hadde bedt fjernsynsselskapet lete etter den samme soldaten som vi søkte etter! Når var hun født? Hadde Mikhail vært i Ungarn som soldat, eller som fange? Gikk det an å få kontakt med den ungarske datteren? Dette var en sak som ikke så lett lot seg løse. Vitaly sa han skulle kontakte fjernsynsselskapet i Moskva og forhøre seg, men dette lot vente på seg. Men Vitaly fant andre opplysninger om soldaten.

Det viste seg at Mikhail ble tatt til fange på Krim den 18. mai 1942, at han da var soldat i grensestyrkene til NKVD (KGB). Der hadde han vært siden 1939. Og vi fikk vite at hans far het Pjotr Ivanovich Sidorov, opplysninger Vitaly hentet ut fra kirkeboken og fra et militært register.

Men å finne frem til Sidorovs skjebne var ikke helt enkelt. Fra Kursk skrev Vitaly at man der trengte en kopi av dåpsattesten til Anne Lise, der det kom frem at Sidorov var hennes far, samt en erklæring fra NRK og Tore Strømøy i Tore på Sporet om at han var i ferd med å lage et program om

Anne Lise og hennes søk etter faren i Russland. Dette ble skaffet til veie ganske raskt og skannet over til Vitaly.

Det gikk et par måneder før vi fikk endelig beskjed om at gravstedet i Kryvyi Rog (skrives også Krivoii Rih på ukrainsk) virkelig var stedet hvor Anne Lises far ligger begravd.

Kryvyi Rog er en industriby med omkring 700.000 innbyggere, grunnlagt av kosakker i det 17. århundre og

fullstendig ødelagt under den annen verdenskrig. Men den er bygd opp igjen til å bli en moderne industriby, moderne etter sovjetisk standard.

Det ble en del arbeid med å få bekreftet at mannen på kirkegården i Kryvyi Rog virkelig er Anne Lises far. Vi sendte en henvendelse til byen Kryvyi Rog i Ukraina, og fortalte historien om Anne Lise og hennes far Mikhail Petrovich, og vi fikk svar

Gravstøtten på Sentral kirkegård i den ukrainske byen Kryvyi Rog. På den var også et bilde av Anne Lises far Mikhail Petrovich Sidorov.

tilbake at den lokale avisen "Rød gruvearbeider" skal ta kontakt med Anne Lise ved ankomst byen og være henne behjelpelig på alle mulige måter. Det ble også antydnet at den lokale fjernsynsstasjonen ville være med for å lage et innslag om den norske kvinnens søk etter sin fars grav.

Et av mange spørsmål meldte seg: Hadde Mikhail sett datteren Anne Lise før han ble sendt hjem? Og dette mente Anne Lise hadde skjedd, og hun sendte meg en melding om dette i januar 2010:

Hei Per.

Ja, pappa var i Norge til i juni 1945. Mamma og pappa bodde noen uker (mnd ?) sammen, før alle fangene skulle hjem til Russland. Mamma fortalte at jeg satt på pappas arm på perrongen på Rena mens de ventet på at toget skulle komme.

Men hørte Oline noen gang noe fra Mikhail etter at han ble sendt

hjem? Nei, det kom aldri noe brev fra Mikhail. Forsøkte Oline noen gang å få kontakt med Mikhail?

- Jo da, forteller Anne Lise i dag. – Jeg vet at mor skrev brev til Mikhail, som vi kalte Misja, noe jeg for øvrig fikk vite av mine slektninger ganske nylig. Hvor mor sendte brevene, vet jeg ikke. Svar fikk hun aldri. Jeg skulle nok ha spurt mor om alt dette, men det ble aldri til at jeg spurte henne om detaljer. Mor døde i 1986.

Arbeid på småbruk

Da Anne Lise var et og et halvt år gammel kom moren Oline til småbruket Nyberg for å hjelpe til med forefallende arbeide hos brukerne Martin og Agnes, og der Martins gamle tante også bodde. Hun hadde hatt slag og var sengeliggende og pleietrengende.

I fjøset på bruket var det fire kyr, gris, høns og noen få geiter. Martin var skogsarbeider, og ekteparet

hadde datteren Anne Marie, som er ti år eldre enn Anne Lise. De to er i dag verdens beste "søsken", forteller Anne Lise.

- Men Agnes var mye syk, og mor Oline ble en gang tilkalt for å gjøre husarbeide. Faktisk kalte jeg Agnes og Martin for mor og far, og jeg trivdes veldig godt på bruket, minnes Anne Lise i dag.

Den gamle tanten på gården dør, Agnes blir frisk nok til å klare husarbeidet selv, og det ble tid for å finne på noe annet for Oline og datteren

- Vi flyttet etter hvert til en gård tre kilometer unna Nyberg, men jeg vantrivdes slik på det nye stedet at jeg hylte og skrek og forlangte å dra tilbake til Martin og Agnes på Nyberg, forteller Anne Lise. – Jeg ville hjem til "mor og far" på Nyberg, og det endte med at Martin monterte en kasse bakpå sykkelen og syklet meg daglig mellom mor og småbruket Nyberg for

Anne Lise sammen med to eldre kvinner i landsbyen Chernyj Olekh, hvor hennes far var født og hvor farfar ligger begravd. De fant ikke graven hans.

Anne Lise ble vist rundt i Chernyj Olekh av den gamle kvinnen Donya, som var svært gjestmild og omgjengelig, og hun fant personer som kunne fortelle om farens slekt.

å tilfredsstill meg, helt til Martin en dag sa at dette kunne han ikke holde på med. Resultatet av dette var at jeg flyttet til Nyberg, og faktisk ble kalt Anne Lise Nyberg helt til jeg giftet meg.

Alene i Russland

I 1949 dro mor Oline til Trondheim, der hun etter hvert traff en mann, som hun fikk to barn med, dog uten at hun noen gang giftet seg med mannen. Spøkefullt sier Anne Lise at hennes mor og vennen sannsynligvis var landets første samboere.

To ganger i året dro Oline til datteren på Nyberg for å besøke henne.

Den 25. august 2010 dro Anne Lise og Mary til Kiev i Ukraina med fly fra Oslo via Riga, og videre med nattoget til industribyen Kryvyi Rog, noe, over 30 mil lenger syd i landet. Der tok de inn på Hotel Bratislava.

Men utpå dagen den 26. august

ringte Anne Lise til meg og sa at det ikke var møtt opp noen ved hotell for å ta med de to med ut til sentralkirkegården og farens grav, slik det var bestilt i god tid her hjemmefra. Flere personer var varslet om at Anne Lise og hennes venninne Mary skulle ankomme denne dagen og at de trengte hjelp for å ta seg frem i Kryvyi Rog, og alle vi snakket med bekreftet at de skulle hjelpe Anne Lise og Mary. Men ingen hjelpere var møtt frem.

Jeg fant frem telefonnummeret til Yuri og ringte selv til kontoret ved kirkegården i Kryvyi Rog. Heldigvis var det Yuri som tok telefonen, og jeg fikk forklart ham at de to damene satt på hotellet og ventet på hjelp.

- Yuri kom til hotellet ganske raskt, som han lovte i telefonen. Hans engelskkunnskaper var nok dårligere enn mine, sa Anne Lise. – Men han forklarte at han skulle kjøre oss til kirkegården og sørge for at alt skulle

gå etter planen. Og på kirkegården, som var enorm, ble vi møtt av to arbeidere som viste oss hvor fars grav er. Uten deres hjelp hadde vi aldri funnet graven, så stor og uoversiktlig er denne kirkegården. Jeg fikk lagt blomster på graven og hadde en god stund ved fars grav, før vi ble kjørt tilbake til hotellet. Det var godt omsider å få dette møtet med fars grav.

Endelig ved farens grav i den ukrainske byen Kryvyi Rog, en stor industriby midt i landet.

Det gjorde godt å kunne besøke farens gravsted for Anne Lise Floden fra Skjetten. Dette hadde hun drømt om i mange år, og endelig var søket etter far kommet til en ende.

Her er de samlet i landsbyen, venninnen Mary Lyford, russiske Luba, Anne Lise og en gjestfri mor Maria. Maria hadde kjent flere personer i Sidorovs familie. Hun hadde også vært nabo med tante Elena og kjente hennes sønn Sergei.

Præsident Christie muligens funnet

«Den 7.februar 1896 ble Bernt Olai som var matros om bord ved et uhell trukket inn i dampvinsjen og klempt i hjel. Hjemme satt kona Lovise Margrethe med sine to små sønner på to og tre år. På slutten av 1800-tallet var ikke fotoapparat hvermannseie og jeg har derfor ikke noe bilde av min oldefar. Jeg skulle imidlertid i det minste ha hatt et bilde av D/S Præsident Christie, noe jeg ikke har klart å finne fram til så langt», skrev Ole-Henrik Iversen til forrige nummer. Vi fikk svar på tiltale:

«På nettstedet Dykkepedia har de en artikkel om forliset til Præsident Christie og to bilder av båten. Bildet nederst på sida er av meget god kvalitet og kan enkelt kopieres, skriver Fredrik Bergsli Andersen.

Ganske riktig har nettstedet både bilde og informasjon om båten:

«Det norske dampskipet "Præsident Christie" var på reise fra Stavanger til Oslo 31. Januar 1936 da de under tykk tåke grunnstøtte på Tristeingrunnen etter å ha drevet ut av kurs. President Christie ble sterkt skadet under ulykken, og mannskapet på tyve mann og en kvinnelig passasjer forlot derfor skipet senere etter de hadde kommet av grunnen og ble plukket opp av en losskøyte som var hjemmehørende i Kjøpmannskjær på Nøtterøy og som var i området. President Christie som tok inn mye vann forsvant i dypet et sted i farvannet utenfor Vestfold uten at noen kunne fortelle nøyaktig posisjon. Det er antatt at vraket kan lokaliseres nord for Tristeingrunnen på grunt vann, og de seneste rykter sier at vraker nå er funnet.»

PS: KNM Tyr meldte på 90-tallet om funn av vrak på en posisjon utenfor sydsiden av Tjøme under en større marineøvelse. Båten tilsvarte DS "President Christie"s størrelse og hadde riggjomfruer i tre. Denne melding ble sendt til daværende direktør Svein Molaug ved NSM på Bygdøy. Vi er en gruppe ivrige vrakhistorikere som kjenner til denne posisjonen. Ingen annen savnet båt i denne størrelsen i området skal svare til funnet. Dybden skal være godt innenfor grensen av dypere luftdykking. Etter evt. positivt funn og registrering håper vi at vraket kan bli tilgjengelig for det gjengse dykkemiljøet. For at alle skal kunne få oppleve en skikkelig "tidskapsel" fra 1936, skriver Dag Deberitz som et tillegg til artikkelen.

Schrøderarkivet-Trøndelag

Dykkepedia

Kulturminnedagene 2012:

Møteplasser

I september hvert år markeres Kulturminnedagene, European Heritage Days, over hele Europa. Kulturminner og kulturarv vises fram for millioner av mennesker i mer enn 50 land. I Norge markeres dagene over hele landet med hundrevis av aktiviteter den andre uken i september.

Kulturminnedagene her i landet preges av et mangfold av aktiviteter som bidrar til å skape større interesse og forståelse for vår kulturarv på lokalt, nasjonalt og europeisk nivå, sier generalsekretær i Norges Kulturvernforbund Jan Solberg, som har det overordnede ansvaret for Kulturminnedagene her i landet. Ikke bare materielle kulturminner, men også historisk kunnskapsformidling og håndverkspraksis settes i fokus disse dagene. I år er også friluftsansjonene sterkere til stede i markeringen av Kulturminnedagene, og mange steder vil arrangementene foregå sammen med aktiviteter i Friluftslivets uke.

Tema i 2012 er Møteplasser. Hva er våre viktigste møteplasser? Har møteplassene våre endret seg over tid? Har vi glemt møteplasser i nærmiljøet vårt, eller har historiske steder blitt nye møteplasser? Når Kulturvernforbundet inviterer til å sette fokus på møteplasser med årets kulturminnedager oppfordrer de både til å vise frem fysiske møteplasser, men også til aktiviteter knyttet til den immaterielle kulturarven: for eksempel fortellinger om møteplasser og minner knyttet til fysiske plasser.

Kulturminnedagsarrangement skal foregå i perioden 4. til 9. september. Alle lokale lag og foreninger oppfordres til å registrere arrangement på www.kulturvern.no/kulturminnedagene. Registreringsperioden er 22. mars til 1. juli, og alle som melder seg på er med i konkurransen om Kulturminnedagens pris på 30.000 kr.

Adopter Johan Caspar Herman Weder-Jarlsberg

Slektsgrenene etter alle eidsvollsmennene skal kartlegges, og fremdeles mangler det adoptivforeldre til 27 eidsvollsmenn, og vi vet at i alle fall åtte av dem har etterslekt.

Prosjektet Adopter en eidsvollsmann går fremover med stormskritt. Vi ønsker å få inn så mange slektstrær som mulig i løpet av 2012. Fortsatt mangler vi imidlertid en del adoptivforeldre og er du interessert eller har spørsmål så send en e-post til eidsvollsmenn@disnorge.no eller ring 22 42 24 00 og spør etter Mette. Hvilke representanter som mangler adoptivmor/far finner du på www.eidsvollsmenn.no.

Har du tid til å grave deg ned i historiske etterkommere er det flere spennende skikkelser å ta tak i. Man mangler for eksempel fadder til Johan Caspar Herman Weder-Jarlsberg, en av de mest kjente representantene.

- Det finnes så mye informasjon om han at jobben ikke burde være så vanskelig som med mange av de andre, sier Mette Gunnari som håper på adoptivforeldre til alle eidsvollsmennene inne sommeren.

Kirkebøker skal transkriberes

Ny avtale mellom DIS-Norge og Riksarkivaren er nå underskrevet. Avtalen gjelder Transkribering og tilgjengeliggjøring av kirkeboksmateriale. Formålet med avtalen er at DIS-Norge legger til rette for organisert transkribering av norsk kirkeboksmateriale som blir tilgjengeliggjort i Digitalarkivet. DIS-Norge er veldig fornøyd med avtalens innhold og at den nå er signert. Avtalen kan du lese på nettsiden til DIS-Norge og er kun tilgjengelig for medlemmer.

Riksarkivar Ivar Fønnes. Foto: Riksarkivet

Bygdebøker

Thank you so much for taking the time to write about our Arne G. Brekke Bygdebok Collection. We have put a lot of work into creating the website, which is designed primarily to provide information about the bygdebøker in our Collection to native English readers. I have personally looked at each book in our Collection to identify information for the website. You might be interested in knowing that we plan to contact every kommune in Norway to try to obtain additional bygdebøker. We are aware there are many books, both old and new, that are presently not part of our Collection, and it would be nice to add as many as possible. Many Americans and Canadians contact us for information from bygdebøker for their family history research, and the number of requests have increased since we created the new website. With information provided from the bygdebøker, we have helped some people discover family in Norway. I just heard a story on Friday

about a woman who will be traveling to Norway this summer. With information obtained from one of our bygdebøker, she has found a relative in Norway and will meet family members during her trip. It is stories like this that remind me of the importance of having these books available not just to Norwegians, but also to others around the world who are researching their Norwegian roots.

Michael Swanson

Assistant Archivist, University of North Dakota

Hårfagres lausunger

I Slekt og Data, nr. 1 2012, side 45, innlegg "Ikke Juks" av Liv Ofsdal advares det mot å jukse seg til slektskap med Harald Hårfagre. Jeg morer meg over dem som hevder at de stammer fra det som meget nedsettende ble kalt "løsunge" (lausunge).

Harald Hårfagre tok bare friller, Han giftet seg aldri, fordi det ville tolkes som at han begunstiget den høvdingen som hadde datteren som Haralds frille. Harald hadde derfor ingen dronning. Hans yndlingsfrille var Snøfrid som var av sørsamisk ætt. Så alle Harald Hårfagres barn var "løsunger" ("lausunger").

Det var også vanlig at når storfolk kom reisende så fikk de hustruen eller en av døtrene med seg i sengen der han overnattet. Derfor var Harald og også noen andre storfolk far til et ukjent antall barn.

Man kan undre seg over de korte sengene som man satt i for å være stridsberedt.

Med vennlig hilsen

Axel Faye, dn15954

Kong Harald Hårfagre mottar kongeriket fra sin fars hånd. Illustrasjonen er fra det fjortende århundre i et Islandsk manuskript som heter Flateyjarbók. wikipedia.com

Status: 390

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Som mange andre slektsforskere brukte jeg påsken til å forske videre. Det går i rykk og napp, og denne gangen følte jeg at det gikk mest i napp. Et treff i kirkeboka skapte stor diskusjon i familien. Jeg fant nemlig en ukjent tante til svigerfar, nemlig Thora. Foreldrene, tidspunktet og stedet passet perfekt. Eneste problemet var at svigerfar protesterte heftig. Han hadde aldri hatt noen tante som het Thora. Var vi vitne til en aldri så liten familieskandale? Var Thora funksjonshemmet og bortgjemt på loftet eller sendt ut av familien (det var nemlig ikke så uvanlig at «idioter» ble gjemt bort på loft nordpå i gamle dager).

Etter hardt press fra den delen av familien måtte jeg gå nok en runde på Thora. Kirkebokopptegnelsen var digitalisert og viste svart på hvitt når, hvor og av hvem hun var født. Men, kunne navnet tolkes som noe annet enn Thora? Jeg gikk tilbake til folketellingene og gravminnene, men fikk ingen treff på et pikebarn født på den datoen jeg hadde. Folketellingene er virkelig en skattekiste for slektsdetektiver, men det er ikke alltid lett å finne akkurat det man er ute etter. Ved å gå via gårdsnavnet fikk jeg endelig treff. Her var piken listet på farsgården – med navn Tordis. Det var en tante svigerfar ville vedkjenne seg.

I kjølvannet av denne diskusjonen prøvde jeg å overtale svigerfar til å få mer konkret informasjon

ned på papiret. Bilder i haugevis har ingen verdi den dagen ingen husker hvem som er på dem. Forskningsprosessen går mye lettere dersom man har noen navn eller steder å ta tak i. Årstall og datoer har jeg forlengs sluttet å mase etter. Folk husker knapt nok hvilket år sin egen bestemor var født, langt mindre hennes søsken eller foreldre. Pikenavn er også noe som overraskende fort går i glemmeboka. Uten en slektsforsker i familien går den kollektive hukommelsen knapt nok lengre tilbake enn til krigens dager. På den annen side er det slik at det arbeidet man legger ned i slektsforskningen vil vare i generasjoner. Nettopp derfor er det viktig å lagre alle kildehenvisninger slik at man kan gå tilbake dersom det blir diskusjoner rundt for eksempel en ukjent tante.

Kompetansegejevande nettstudium

Slektsgransking

Slektsgranskingsstudiet gir 20 studiepoeng og består av to emne på 10 studiepoeng kvar:

Slektsgransking 1 (SLG111): Innføring i dei mest brukte kjelder (kyrkjebøker og folketeljingar) og metodar i fagområdet, lesing av gotisk handskrift og arbeid med originalkjelder, m.a. på Digitalarkivet.

Slektsgransking 2 (SLG112): Noko meir vidaregåande problemløysing med vekt på fagleg forsvarleg dokumentasjon, korleis skrive slektsbøker og behandle slektsrelasjonar i biografisk og lokalhistorisk litteratur.

Opptakskrav: Generell studiekompetanse eller realkompetanse.

Studieavgift: kr. 3 500 pr emne + semesteravgift. Talet på plassar er avgrensa.

Nærare informasjon:

Førsteamanuensis Arntfinn Kjelland, tlf.: 70 07 51 06, e-post: ak@hivolda.no

Studiekoordinator Grete Marry Brøste, tlf.: 70 07 51 76, e-post: gmb@hivolda.no

Nettside: www.hivolda.no/slekt

Søk her: www.hivolda.no/tilbod

HØGSKULEN I VOLDA | Boks 500 | 6101 Volda

www.hivolda.no | T: 70 07 50 00 | F: 70 07 50 51

Misfornøyd med rammebetingelser

Regjeringen bremsar utviklingen av frivillig kulturvernarbeid, mener Norges Kulturvernforbunds landsmøte.

Landsmøtet ser at offentlege myndigheter siden 2005 ikke har gitt økte rammebetingelser til den frivillige kulturvernbevegelsen med 200.000 kulturvernere på nasjonalt plan.

All erfaring viser at kulturvernorganisasjoner som har klart å etablere et fast sekretariat, fungerer langt bedre enn organisasjoner som må basere seg kun på frivillig administrasjon. 12 av Kulturvernets 21 organisasjoner mottar ikke offentlege midler. Organisasjoner uten fast sekretariat har betydelige utfordringer med langsiktig planlegging, etablering av prosjekter og organisasjonsutvikling. Landsmøtet krever derfor at regjeringen gir grunnstøtte til de organisasjoner som i dag ikke mottar det.

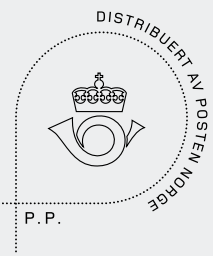
Kulturvernet er i den offentlege kultursektor, og en naturleg del av regjeringens kulturpolitikk. Dagens situasjon er at kulturvernorganisasjonenes tilknytning til det offentlege er fordelt på flere ulike departement. Landsmøtet i Norges Kultur-

vernforbund krever at både Kulturutredningen og Kulturminnemeldingen som legges frem i 2013, innstiller på å samle kulturvernansvaret på færre departement. Dette vil bidra til en oversiktlig kulturpolitikk på det nasjonale kulturvernområdet, heter det i resolusjonen fra landsmøtet.

Leder Landsforbundet av Motorhistoriske Kjøretøyklubber Tom Græger og vår egen Mette Gunnari fra Landsmøtet i Bergen.

B-Economique
NORGE

P.P.

Returadresse:
DIS-Norge
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

Medlemsfordeler i DIS-Norge

- Medlemsbladet «Slekt og Data» med mye slektsfaglig stoff tilsendes fire ganger i året.
- Full tilgang til våre hjemmesider med mye informasjon og faglig stoff.
- Mulighet til å bidra til DIStreff der du kan treffe andre slektsforskere som kanskje vet noe om din slekt. Som bidragsyter til DIStreff, får du brukernavn og passord slik at du kan lete i svensk, dansk og finsk database.
- Tilbud om å delta på medlemsmøter, kurs og andre arrangementer fra det laget du geografisk tilhører og fra sentralt hold.
- "Fadderordning". Du kan få tips og hjelp fra en etablert slektsforsker de første 12 måneder av ditt medlemskap.
- Rabatt på briller og synstest fra Interoptik og Brilleland.
- DIS-Norges medlemmer får medlemsrabatt på samtlige salgsartikler hos Norsk Slektshistorisk Forening.
- Rabatt på diverse varer som slektstavler og bøker (se disbutikken www.disnorge.no/cms/disbutikk.html)
- Rabatt på bokinnbinding og trykking.
- Rabatt på Ancestry.se, Genline, Arkiv Digital for dem med slekt i Sverige.
- Rabatt på digitalisering og restaurering av fotografier hos Pixellus AS.
- Rabatt på dataprogrammet "Tingene forteller" fra Regis Books Økelsrud.
- Rabatt på bredbånd (internett) fra Telenor .

